Crna Gora

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja

IZVJEŠTAJ O RADU MINISTARSTVA ZA 2013. GODINU

Podgorica, februar 2013.

REZIME POSTIGNUTOG U 2013.

1. SEKTOR ZA POLJOPRIVREDU

Sve mjere koje su planirane Agrobudžetom za 2013. godinu realizovane su na vrijeme.

Transparentnost Agrobudžeta je povećana u odnosu na 2012. godinu čemu u prilog ide i činjenica da je objavljeno 5 javnih poziva među kojima se ističu poziv za sadnju kalemova vinove loze, diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima, prerada na porodičnim gazdinstvima, investicije u oblasti ribarstva...

1.1. STOČARSTVO

Ukupne premije u stočarstvu ostvarilo je 8.956 poljoprivrednih proizvođača Crne Gore (što predstavlja 33,17% ukupnog broja registrovanih poljoprivrednih proizvođača za držanje stoke). Sve premije u stočarstvu predviđene Agrobužetom su isplaćene, i to:

- Premije za krave u vrijednosti 1.214.500€. Vlasnici koji drže preko 3 muzna grla stimulisani su premijama od 70€ po grlu;
- Premije za ovce u vrijednosti 628.072€. Vlasnici koji drže preko 30 ovaca stimulisani su premijama od 8€ po grlu;
- Premije za koze u vrijednosti 95.392€. Vlasnici koji drže preko 20 koza stimulisani su premijama od 8€ po grlu;
- Premije za tov junadi u vrijednosti 290.100€;
- Premije za katune u vrijednosti 175.000€;
- Premije za licencirane bikove u vrijednosti 55.660€;
- Premije za licencirane pastuve u vrijednosti 48.600€;

Otkup jagnjadi je realizovan za potrebe Saveza penzionera a uz podršku i angažovanje kompanija “Goranović” - Nikšić, “Mesopromet” - Bijelo Polje i “Gradina” – Rožaje i isti je izvršen u periodu od 01.10. do 25.11.2013. godine kada je penzionerima isporučeno 15.549 grla u količini od 362.113 kg mesa. Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja subvebncionisalo je otkup u vrijednosti od 138.103,52€. Otkupna cijena iznosila je 2,30€/kg žive mjere. Nije bilo primjedbi oko otkupa.

1.2. OTKUP MLIJEKA

Agrobudžetom za 2013. planirano je da se premira otkup mlijeka u količini od 23 miliona litara. Otkupljeno je 24,5 miliona litara ili 11% više u odnosu na 2012. Razlozi za povećani otkup mlijeka su:

- povećana je granica otkupa mlijeka sa 200 na 300 litara na mjesečnom nivou;
- otvoreno je 5 novih sirara za otkup i preradu;
- povećan je broj kooperanata za oko 300;
- povećan je broj otkupnih centara u opštinama u kojima se vrši otkup (Žabljak, Šavnik i Pešterska visoravan);

- povoljna cijena mlijeka sa premijom (od 0,38 do 0,51€/litar);
- veća proizvodnja mlijeka po kravi zbog uzgoja mlječnih rasa (*Hoštanj* i *Simentalac*);
- kvalitetnija i bolja ishrana grla uticala je da se poveća proizvodnja mlijeka na pojedinim gazdinstvima po grlu i do 20%;
- povoljni klimatski uslovi uticali su na raznovrsnu ishranu sa kvalitetnijom i obilnijom zelenom masom;
- projekti realizovani preko MIDAS-a (izgradnja modernih objekata, nabavka opreme i mehanizacije, nabavka novih grla) uticali su na proizvodnju mlijeka po grlu.

Premija su iznosile 0,07€ za količine preko 300 litara mjesečno po proizvođaču, plus 0,01€ za količine preko 4.000 litara na mjesečnom nivou i plus 0,01€ za otkup za mjesece april, maj, jun i jul. Prerađivačka premija za mljekare i sirare iznosila je 0,02€, odnosno ukupno 460.000€.

Isplaćeno je 14 mjesečnih premija (zaostatak iz 2012 i kompletna 2013 godina).

Tabela 1: Uporedni prikaz proizvodnje mlijeka u periodu 2004-2013

Godina	Količina otkupljenog mlijeka	manje litara nego 2013. godine
2004	19,3	5,7 miliona litara
2005	21,4	3,6 miliona litara
2006	22,0	3,0 miliona litara
2007	22,4	2,6 miliona litara
2008	23,8	1,2 miliona litara
2009	22,0	3,0 miliona litara
2010	22,3	2,7 miliona litara
2011	21,9	3,1 miliona litara
2012	22,7	2,3 miliona litara
2013	25,0	

1.3. PČELARSTVO

Pčelarstvo je podržano u saradnji sa Savezom pčelarskih organizacija kroz sljedeće mjere Agrobudžeta:

- podrška mladim pčelarima početnicima;
- podrška stručnom osposobljavanju pčelara;
- podrška za nabavku selekcionisanih matica;
- poboljšanje kvaliteta pčelinjih proizvoda;
- poboljšanje konkurentnosti, higijenskih uslova za dobijanje i čuvanje pčelinjih priozvoda;

Predviđena je izgradnja Kuće meda na urbanističkoj parceli koja je dobijena od opštine Danilovgrad, a njena gradnja je predviđena kroz Kapitalni budžet. U maju 2013. dobijena je savremena mašina za preradu voska, koja će olakšati proizvodnju kvalitetnog meda i smanjiti

troškove prerade voska. U prethodnom periodu nabavljan je vosak lošeg kvaliteta (a vosak je osnovni preduslov za uspješno pčelarenje).

Dogovorena je saradnja sa Ministarstvom poljoprivrede Bavarske i posjeta Irskih pčelara Crnoj Gori. Poslije više godina pokrenuta je izrada podzakonskih akata u oblasti pčelarstva.

1.4. VINOGRADARSTVO

Subvencije za kalemove vinove loze su smanjene sa 0,80€ na 0,30€. Realizacija je prvi put ostvarena kroz Javni poziv. Kontrolisala se ne samo podjela kalemova, već i sadnja. Zasađeno je ukupno 261.714 čokota. Zasnovano je 25 ha novih zasada.

Otpočete su aktivnosti na izradi rejonizacije vinogradarskih područja Crne Gore. Održana je TAIEX misija u julu 2013. U toku je odobravanje Predloga projekta za izradu studije koja će se finansirati iz sredstava IPA fondova.

Potpisan je Sporazum o saradnji za oblast poljoprivrede sa autonomnom provincijom La Rioja, Španija, sa akcentom na sektor vinogradarstva. Ministarstvo je pomoglo učlanjenje Nacionalnog udruženja vinogradara i vinara Crne Gore u CEVI (Evropska konfederacija nezavisnih vinogradara).

1.5. VOĆARSTVO

Isplaćene su proljećnja i jesenja sadnja iz 2012. (ukupno 197.875€). Isplaćena je proljećna sadnja za 2013. (ukupno 49.140€). Efekti ove sadnje su:

- usađeno je 574.800 sadnica raznih voćnih vrsta i
- zasnivano je 100ha novih voćnih zasada u vlasništvu 131 domaćinstva;

Uz podršku TAIEX-a realizovana je studijska posjeta zaposlenih u MPRR Francuskoj (04.-11. novembar 2013.). Tema: “CMO - Organizacija tržišta voća i povrća”.

1.6. ORGANSKA POLJOPRIVREDA

Podrškom po ha/grlu stoke u ukupnoj vrijednosti 78.728 € podržano je 134 proizvođača. I pored velike fluktuacije upisa i ispisa proizvođača u registar Organskih proizvođača u 2013. zabilježen je rast. U odnosu na 2012. kada je registrovano 152 proizvođača, od čega je 19 sertifikovanih, u 2013. registrovano je 160 organskih prozivođača, od čega je 21 sertifikovani proizvođač.

1.7. POBOLJŠANJE KVALITETA

Podržano je:
- 20 sertifikovanih proizvođača sa ukupno 4.000€;
- Projekat za izradu specifikacije proizvoda za zaštitu, oznake porijekla "Pljevaljski sir" sa iznosom od 1.900€ (zajednički projekat MPRR, opštine Pljevlja i USAID);
- pet projekata za implementaciju i sertifikaciju HACCP sistema bezbjednosti hrane, ukupne vrijednosti 8.183,85€;

Odobrene i realizovane dvije TAIEX aplikacije za oblast politike kvaliteta:
- ekspertska misija (02.-07. septembar 2013.) kojom je pripremljen Pravilnik za Zakon o oznakama porijekla, geografskim oznakama i garantovano tradicionalnim specijalitetima;
- radionica o oznakama porijekla, geografskim oznakama i garantovano tradicionalnim specijalitetima (18.-19. novembar 2013.);

1.8. MASLINARSTVO

MPRR i ove godine je pomoglo realizaciju nekoliko projekata u ovoj oblasti:

- šesta trodnevna *Konferencija o zaštiti masline* održana u Budvi;
- *Maslinijada* održana u Baru;

Reaktivirana je saradnja sa *International Olive Council* (IOC) – Međunarodnim savjetom za masline. Obezbijeđeno je stručno usavršavanje u trajanju od 6 mjeseci za jednog kandidata u sjedištu IOC-a u Madridu. MPRR je proslijedilo IOC predloge projekata za više malsinarskih društava.

Donijet je Zakon o maslinarstvu. Zakon predstavlja osnov za donošenje pravilnika o maslinovom ulju kojim će se obrazovati jednistveni registar maslinara i proizvođača maslinovog ulja i urediti domaće tržište.

1.9. RIBARSTVO

Donijeta su 3 Pravilnika i to:

- Pravilnik o određivanju linije na kojoj voda prestaje biti postojano slana u rijekama koje se ulivaju u more i određivanju granica zaštićenih ribolovnih područja;
- Pravilnik o obrascu dozvole, načinu plaćanja naknade, obliku, sadržini i načinu vođenja registra dozvola za marikulturu;
- Pravilnik o tipu satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovnih objekata i vrsti ribolovnih plovnih objekata za koje se sistem uspostavlja.

Podrška razvoju sektora morskog ribarstva i marikulture i *Unaprjeđivanje ribarske flote i sektora marikulture* realizovani su kroz Javni poziv koji se odnosi na modernizaciju profesionalne ribarske flote za ulov demerzalnih vrsta i povećanje profesionalne ribarske flote za ulov pelagičnih vrsta.

Takođe, opredijeljena su sredstva u vrijednosti od 4.500€ za poboljšanje standarda bezbjednosti hrane u malom privrednom ribolovu kroz kofinansiranje Udruženja za nabavku ledomata.

Natavljene su aktivnosti i saradnja:
- u okviru Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu (GFCM);
- u okviru FAO ADRIAMED projekata;

Zaposleni u Jedinici za ribarstvo u okviru MPRR, zajedeno sa zaposlenima u Institutu za biologiju mora, Kotor i predstavnicima ribarskih udruženja i prerađivačke industrije, imali su priliku za usavršavanjem i saradnjom sa ekspertima kroz 4 programa TAIEX podrške.

2. SEKTOR ZA PLAĆANJE – DIREKTORAT ZA PLAĆANJE

2.1. AKREDITACIONI PAKET

Nakon intenzivnog rada pripremljen je i 31.07.2013. predat akreditacioni paket (set procedura i dokumenta neophodnih za implementaciju V IPA komponente obima oko 2,500 stranica). Akreditacioni paket je pripremljen u skladu sa kriterijumima Sektorskog sporazuma i relevantnim regulativama EU. Čine ga priručnici o radu svakog odsjeka *Upravljačkog tijela* i *Sektora za plaćanje*. Priručnicima su detaljno propisane procedure odobravanje i kontorole obaveza i plaćanja, izvršavanje plaćanja i računovodstvo obaveza i plaćanja. Sastavni dio paketa čine i opisi dokumenata koja se koriste tokom rada, neophodne kontrolne liste, nacrti pravnih akata o kojima se odlučuje po zahtjevima stranaka. Takođe, dio paketa čine i dokumenti koji se odnose na ljudske resurse, planiranje i upravljanje nepravilnostima i rizicima, izvještavanje i publicitet.

2.2. REALOKACIJA SREDSTAVA NAMIJENJENIH ZA 2013. GODINU IZ V U I IPA KOMPONENTU

Postignut je značajan napredak na uspostavljanju Operativne strukture, pripremi IPARD Programa i akreditacionog paketa. U cilju daljeg jačanja sektora poljoprivrede i pravovremene pripreme za budući programski period, MPRR se izborilo za prebacivanje sredstava namijenjenih za V IPA komponentu (2013.) u I IPA komponentu. Dogovoreno je povlačenje sredstava kroz IPARD *like* mjere, čime se ostvaruje kontinuitet i postepeno jačaju poljoprivredni proizvođači za novi IPARD programski period (do 2020.). Evropskoj komisiji dostavljeni su projektni predlozi. Isti su odobreni i sredstva formalno prebačena u decembru 2013.

2.3. MIDAS PROJEKAT

Tokom 2013. nastavljena je implementacija I, II i III javnog poziva u okviru kojih su potpisana 124 ugovora o bespovratnoj podršci. IV poziv je objavljen 28.01.2013. Primljeno je ukupno 425 zahtjeva za podršku. Implementacijom ovog poziva dodatno je učinjen korak ka približavanju IPARD procedurama. Nakon iscrpnih administartivnih i terenskih provjera svih podnesenih

zahtjeva, svečano potpisivanje 244. Ugovora o grantu održano je 15.11.2013. godine. Ukupna vrijednost ugovorenih investicija iznosi 6.586.413,92€, dok vrijednost potencijalne podrške iznosi 3.293.206,96€.

Tokom dosadašnja četiri poziva, MPRR je ukupno primilo **1.403** zahtjeva za podršku. Ukupna vrijednost traženih investicija iznosi 35.985.208€. Odobreno je **724** projekta ukupne vrijednosti 14.521.474,79€, od čega bespovratna podrška iznosi 7.423.452,74€. Kroz ovu komponentu MIDAS projekta kupljeno je: 120 traktora, 749 komada priključne mehanizacije, izgrađeno 47 objekata, izgrađeno 27 staklenika, plastenika i stajnjaka, kupljeno 395 koza, 271 steona junica, 190 jagnjića, 395 jarića…

Efekti: Veći **kvanitet** i bolji **kvalitet** prozivodnje na malim i srednjim gazdinstvima. Veća **efektivnost** proizvodnje – mala i srednja poljoprivredna gazdinstva sa istim resursima dobijaju više kroz unapređenje mehanizacije i tehnologije poljoprivredne prozivodnje.

Izrada i usvajanje GAP koda - cilj Kodeksa dobre poljoprivredne prakse je da pruži sveobuhvatni pregled preporuka i uslova koje poljoprivrednici treba da ispune kako bi zaštitili životnu sredinu, zdravlje i dobrobit životinja, da uputi poljoprivrednike na detaljnije izvore informacija. Kod je namijenjen poljoprivrednicima, savjetnicima, snabdijevačima poljoprivrednih inputa i licima uključenim u projektovanje poljoprivrednih objekata. Kodeks sadrži:

- uslove koje poljoprivrednici moraju ispuniti kako bi poštovali postojeće zakonske propise u Crnoj Gori;
- preporuke koje poljoprivrednici treba da uzmu u obzir kako bi bili sigurni da ispunjavaju buduće uslove EU;
- preporuke koje poljoprivrednici treba da poštuju kako bi zaštitili poljoprivredno i prirodno okruženje.

Sprovedena je **rekonstrukcija zgrade Instituta za biologiju mora** i opremljena je laboratorija po savremenim standardima.

Efekti: Obezbijeđeni su uslovi za funkcionisanje Instituta za biologiju mora, laboratorija je spremna da izađe u susret svim izazovima marikulture i vrši se monitoring kvaliteta morske vode, vode u zalivima kao i priobalnih voda.

2.4. FARM REGISTAR

Pripremljen je konačni nacrt Pravilnika o Registru poljoprivrednih gazdinstava, čime je učinjen značajan korak ka uspostavljanju pravne osnove za uvođenje neophodnih registara - baza podataka u poljoprivredi. Pravilnikom su, između ostalog, propisani način i uslovi upisa, ispisa, promjene podataka i vođenja Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG) i Registra subjekata, sistem za evidenciju upotrebe zemljišta. Pravilnik, takođe sadrži obrasce zahtjeva za upis, ispis i promjenu podataka o poljoprivrednom gazdinstvu u RPG, obrasce priloga, popis dokumentacije

koja se prilaže uz zahtjev za upis, ispis i promjenu podataka o poljoprivrednom gazdinstvu u RPG, način čuvanja podataka upisanih u Registar, šifarnik poljoprivrednh kultura i šifarnik upotrebe poljoprivrednog zemljišta.

2.5. BIP BAR

Oktobra 2013. ugovorena je konsultantska podrška za nadzor i kontrolu građevinskih radova na izgradnji Graničnog punkta za pregled namirnica biljnog i životinjskog porijekla (BIP) u Baru (Luka Bar). Decembra 2013. potpisan je ugovor sa konzorcijumom koji će vršiti izgradnju Graničnog punkta. Vrijednost ugovora je 328.023,95€.

2.6. TVINING PROJEKAT

Tvining projekat "*Jačanje programa ruralnog razvoja za potrebe IPARD-a u Crnoj Gori*" zvanično je počeo 15.05.2013. Projekat finansira EU, a sprovodi konzorcijum država Holandije, Litvanije i Estonije. Neposredni korisnici projekta u vrijednosti od 1.000.000€ su MPRR i Ministarstvo finansija. Projekat traje 18 mjeseci. Usredsređen je na povećavanje konkurentnosti poljoprivrednog sektora, podršku crnogorskom ruralnom razvoju i približavanju standardima EU.

3. SEKTOR ZA RURALNI RAZVOJ

3.1. OBNOVA I RAZVOJ SELA I IZGRADNJA SEOSKE INFRASTRUKTURE

Kontaktirane su sve opštine i dobijeni predlozi projekata u oblasti seoske i ruralne infrastrukture. Pružena podrška za preko 70 pojedinačnih projekata. Neki od projekata koje smo pomogli da budu realizovani tokom ove i sljedeće godine su:

- Andrijevica: Proboj puta Seoce - Balj i regulacija korita rijeke Lim;
- Bar: Rekonstrukcija puta Ljubanovići - Bunari;
- Bijelo Polje: Rezervoari za vodu na Koritskoj visoravni, nasipanje puta ka Bjelasici;
- Mojkovac: Rekonstrukcija puta i mosta Kaludra Gostilovina, ograđivanje stočne pijace;
- Šavnik: put Bijela, Miloševići, Štirni do Lola;
- Berane: vodovod na Cmiljevici;
- Žabljak: probijanje puta za selo Kovčica;
- Danilovgrad: Bistijerna Besin Uba - Donji Zagarač;
- Podgorica: Rekonstrukcija Lješanskog vodovoda, održavanje ruralnih putnih pravaca;
- Kolašin: Regulacija korita rijeke Tare;
- Plužine: Vodopoj Rudjin do;
- Plav: Sanacija puta Gradine Treskavac Bjelaja;

Takođe, MPRR je na ime raščišćavanja puteva tokom zimske sezone obezbijedilo sredstva za pojedine Opštine, kao i za rad mašinskih prstenova (mašina i kamiona) koji su locirani na sjeveru Crne Gore. Novčana sredstva po Agrobudžetu za ovu mjeru iznose 415.000€.

Nastavljen je kao zajednički projekat sa Ministarstvom ekonomije, nabavka solarnih panela za katune. Tokom 2013. izmirena su sva dugovanja po ovom osnovu iz 2012. godine.

Kako bi podstakli ljude da se izdižu na katune i koriste planinske pašnjake MPRR je tokom 2013. plaćalo premije stočarima za korišćenje planinskih pašnjaka.

3.2. IPARD PROGRAM ZA PROGRAMSKI PERIOD 2014.-2020.

Sektor za ruralni razvoj finalizovao je IPARD program za 2013. godinu i počeo je sa pripremom za izradu IPARD Programa za programski period 2014.-2020. Program razvoja poljoprivrede i ruralnih područja je preduslov za korišćenje sredstava EU za ruralni razvoj.

3.3. AKREDITACIONI PAKET ZA NACIONALNU AKREDITACIJU ZA UPRAVLJAČKO TIJELO

Sektor za ruralni razvoj, kao Upravljačko tijelo u Operativnoj strukturi, predao je krajem jula 2013. akreditacioni paket Ministarstvu finansija - Nacionalnom fondu. Paket sadrži sva pravila i procedure koji su potrebni da se na jasan i transparentan način upravlja sredstvima i donese Program ruralnog razvoja.

3.4. JAVNI POZIVI

Objavljena su dva javna poziva za finansiranje aktivnosti prerade i diversifikacije na porodičnim gazdinstvima. Za ove dvije mjere je iz Agrobudžeta obezbijeđeno 245.000€. Sredstva su namijenjena poljoprivrednim proizvodjačima koji žele da prošire aktivnosti ili počnu da se bave preradom na svom gazdinstvu, a sve sa ciljem povećanja stepena finalizacije proizvoda i supstitucije uvoza. Apliciralo je 50 aplikanata, od čega je odobreno 35 aplikacija.

3.5. REALIZACIJA PROJEKTA “POSAO ZA VAS”

Kreditna podrška poljoprivrednim proizvođačima u Crnoj Gori, koji su se opredijelili za bavljenje poljoprivredom ili preradom, realizovana je u kontinuitetu od 2008. godine do danas, pod sloganom „Posao za Vas“, i podrazumijeva kreditnu podršku investicijama u iznosima od 5.000€ po licu koje je skinuto sa evidencije Zavoda za zapošljavanje (ZZZ). Kroz ovaj program u 2013. podršku je ostvarilo 32 lica. Ukupna suma uloženih sredstava iznosi 205.000€, pomoću kojih je uposlena 41 osoba.

4. VODOPRIVREDA

Kroz program vodoprivrede završeno je 18 vodovoda i 2 akumulacije. Preko hiljadu domaćinstava dobilo je vodu. U toku radovi na 4 veća i nekoliko manjih seoskih vodovoda.

Tabela 2: Realizovani projekti u 2013. godini:

Oština	Iznos podrške u 2013. godini	Završeni vodovodi	Ukupno uloženo	Broj domaćinstava koja su dobila vodu
Andrijevica	20.000 €	7 vodovoda	70.000 €	150
Bijelo Polje	30.000 €	Gubavač	150.000 €	300
Cetinje	30.000 €	Dubovik	90.000 €	30
		Prekornica-Boguti	80.000 €	20
Mojkovac	50.000 €	Štitarica		15
Nikšić	60.000 €	Šume	80.000 €	44
		dvije akumulacije u Goliji	30.000 €	
Pljevlja	20.000 €	Borovica	90.000 €	50
Plužine	15.000 €	Boričje	75.000 €	44
Rožaje	40.000 €	Seošnica	200.000 €	300
Šavnik	25.000 €	Godijela	10.000 €	15
		Klisure	25.000 €	20
Žabljak	15.000 €	Uskoci	20.000 €	15
		Vodovodi čija je izgRadnja u toku		
Kolašin	15.000 €	više manjih seoskih vodovoda		
Bar	20.000 €	vodovod Gluhi do	40.000 €	
Berane	40.000 €	vodovodi Polica i Petnjica		
Danilovgrad	30.000 €	Vodovod Komani-Bandići		
UKUPNO	**410.000 €**		**960.000 €**	**1.003**

U cilju rješavanja problema vodosnabdijevanja izvršeni su hidro-geološki istražni radovi u opštinama Cetinje (Rvaši i Boboja – 7.000 €) i Kotor (Pobrđe - 5.000 €). Ukupno je investirano 12.000€.

Raspisan je tender za Plan upravljanja vodama na području rječnog sliva Crnog mora i Plan upravljanja vodama na području rječnog sliva Jadranskog mora. Rok za donošenje oba dokumenta je 2018. godina. Riječ je o strateškim dokumentima u oblasti vodoprivrede.

U okviru međunarodnih odnosa, radili smo na realizaciji mjera predviđenih Memorandumom o razumijevanju koji je potpisan sa Republikom Albanijom, a odnosi se na regulaciju rijeka Drima i Bojane. Radne grupe državnih komisija utvrdile su kote nasipa. U decembru 2013. potpisan je Memorandum sa Savskom komisijom. Imali smo aktivno učešće u radu Dunavske komisije, kao i aktinvosti na implementaciji Drimske dekleracije.

Raskinuti su ugovori o koncesijama za flaširanje vode u komercijalne svrhe sa koncesionarima:

- “Shanik Trading Corp” New York - izvorište “Šanik”- Nudo, Nikšić;
- “K&M Sistem”d.o.o. iz Nikšića - izvorište “Bukovik”- Nikšić;
- “Wellington Europe LTD”, London - izvorište “Ravnjak” kod Mojkovca;

- "Deus-Kom"d.o.o. iz Nikšića - izvorište "Zmajevac", Šavnik;
- "Sports Man First Productions"d.o.o. - izvorište "Veliki Maljen", Bukovica, Šavnik.

Raskinuti su ugovori o koncesiji za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak) sa:

- "Morača Comerc" d.o.o. iz Podgorice - lokacija "Muljage", vodotok Morača, Opština Podgorica;
- "MBM Trans"d.o.o. iz Podgorice - lokacija "Radovina", vodotok Morača, Opština Podgorica.

5. ŠUMARSTVO

Usvojen je Godišnji program gazdovanja šumama za 2013. Uprava za šume, kao organ u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja, odgovoran za poslove upravljanja i gazdovanja šumama u skladu sa Godišnjim programom gazdovanja, nije u potpunosi slijedila uputstva i naloge MPRR. To je za posljedicu imalo neizvršenje planiranih aktivnosti prema Godišnjem programu gazdovanja šumama koji je umjesto do 31.12.2012., zakonskom roku za dostavljenje predloga, isti dostavljen početkom marta 2013. godine.

Takođe, kasnilo se i sa dostavljanjem Plana sanacije šuma od posljedica požara iz 2012. godine. Plan pošumljavanja izvršen je na nivou od 75%. Ne postoje pouzdani podaci o stanju naplativosti prihoda po osnovu koncesionih naknada.

Ministarstvu je pripojen sektor drvne industrije, pa je objedinjen nadzor nad šumarstvom i drvopreradom.

Primljeno je 9 zahtjeva za davanje saglasnosti na Programe gazdovanja.

Primljeno je 164 zahtjeva za davanje mišljenja po zahtjevima za zakup i otkup zemljišta i davanja mišljenja na planska dokumenta prostornog planiranja od čega je 149 riješeno, a 15 ih ima neriješenih (čekaju se izjašnjenja Uprave za šume i Uprave za vode).

Urađen završni izvještaj o realizaciji projekata Foedmo u kojima je realizovano više projekata u oviru podrške razvoju šumarskog sektora. Realizovan je IPA pilot projekat informacioni sistem u šumarstvu. Usvojen je konačan izvještaj o Nacionalnoj inventuri šuma. Realizovan je projekat Informacionog sistema u šumarsvu. Data je saglasnost na 12 lovnih osnova koje su dostavili korisnici lovišta.

6. VETERINARSKA UPRAVA

6.1. PROGRAMSKE AKTIVNOSTI

Pripremljen i usvojen Program preventivnih mjera zdravstvene zaštite životinja za 2013. godinu koji sadrži mjere zaštite zdravlja životinja i veterinarskog javnog zdravlja, i sprovodi se na cijeloj teritoriji Crne Gore.

Nakon raspisivanja tendera za nabavku i odabira najpovoljnije ponude izvršena je nabavka dijagnostičkih sredstava i vakcina za sprovođenje mjera. Ovi javni poslovi ustupljeni su na

izvršavanje veterinarskim organizacijama (26 Veterinarskih ambulanti i SVL) po unaprijed određenim pravilima.

Tabela 3: Program preventivnih mjera zdravstvene zaštite životinja:

Mjera	Opredijeljena sredstva €	Planirani obuhvat	Fakturisano i plaćeno €	Realizacija po programima %
tuberkuloza goveda	418.260	70.000 goveda	345.447,70	82,60 %
leukoza goveda	147.850	51.000 goveda	114.252,20	77,28 %
bruceloza goveda, ovaca i koza	302.680	56.000 goveda 41.000 ovaca i koza	275.511,75	91,03 %
bolesti pčela	13.100	sva pčelinja društva (SPCG)	3.161,00	24,13 %
avijarna influenca	7.400	divlje ptice – domaća živina	8.350,00	112,84%
plavi jezik	8.100	1.000 goveda; 1.000 ovaca	7.167,00	88,49 %
BSE	2.500	rizična goveda	0	0
bolesti riba i školjki	8.000	uzgajališta pastrmke i školjki	6.580,00	82,25 %
klasična kuga svinja	72.317	41 000 svinja	50.791.90	70,24%
bjesnilo	41.510	provjera uspješnosti vakcinacije	48.846,49	117,68%
antrax	2.625	raniji antraksni distrikti (Berane, Ulcinj)	12.867,10	490,18%
atipična kuga živine	5.980	rizična gazdin. domaće živine	5.240,00	87,63%
identifikacija i registracija životinja	144.500	tokom cijele godine goveda, ovaca i koza, kretanja i sl.	145.742,76	100,86%
dijagnostika bolesti van programa	27.565	Uzorkovanje svih sumnjivih i uginulih životinja	44.454,17	161,27%

6.2. OTKRIVANJE BOLESTI

Početkom godine, nakon više godina, na području opština Bijelo Polje i Žabljak imali smo pojavu Q groznice ovaca, koza i goveda na 7 gazdinstava (kod 311 životinja). Potvrđeni su i slučajevi oboljenja kod ljudi. Nakon nekoliko decenija imali smo i pojavu antraksa (crnog prišta) kod 3 goveda na području opštine Žabljak u dva gazdinstva. Efikasno su preduzete sve mjere u cilju sprječavanja širenja ovih bolesti:

- laboratorijsko ispitivanje svih prijemčivih životinja na sumnjivim gazdinstvima;
- kontrola kretanja sumnjivih i oboljelih životinja (karantin i zabrana prometa tih životinja);

- interventna nabavka vakcina protiv antraksa i vakcinacija svih prijemčivih životinja protiv antraksa na području Žabljaka;
- eutanazija životinja kod kojih je laboratorijskim ispitivanjem utvrđena Q groznica (204 ovce; 100 koza i 7 krava).

Tabela 4: Dijagnostikovane zarazne bolesti životinja u 2013.:

Naziv bolesti	Broj žarišta	Broj i vrsta životinja kod kojih je potvrdjen uzročnik	Br.usmrćenih životinja
Paratuberkuloza	1	1 krava	-
Enzotska leukoza goveda	3	12 goveda	12
Anthrax (zoonoza)	2	3 krave	3
Trihineloza (zoonoza)	2	2 divlje svinje	2
Babezioza goveda	1	1 govedo	-
Američka kuga pčelinjeg legla	3	12 pčelinje društava	1
Q groznica (zoonoza)	7	204 ovce, 100 koza 7 goveda,	283
Lajšmanioza pasa (zoonoza)	21	21 pas	

6.3. ORALNA VAKCINACIJA LISICA I DRUGIH DIVLJIH ŽIVOTINJA PROTIV BJESNILA

Izvještaji iz prethodnih godina pokazuju da se bjesnilo na godišnjem nivou otkrivalo čak u preko 50 slučajeva kod životinja (najčešće kod divljih životinja - lisica, ali je otkrivano i kod ovaca, krava, pasa i mačaka). Jedinica za identifikaciju i registraciju životnja je u 2013. preduzela niz aktivnosti u cilju unapređivanja baze i povećanja tačnosti podataka o gazdinstavima goveda, ovaca i koza u Crnoj Gori što je osnov za sticanje statusa zemlje slobodne od bolesti i osnov za procjenu stanja pri odobravanju podrške kroz dostupne programe MPRR.

6.4. ODOBRAVANJE I REGISTRACIJA OBJEKATA

Tokom 2013. ukupno je podnijeto 285 zahtjeva za registraciju i odobravanje objekata. Početkom godine otpočeo je upis u registar proizvođača meda, u saradnji i na zahtjev Udruženja pčelara. Iako je ovo zakonska obaveza subjekata u poslovanju hranom od polovine 2012., samo 50 pčelara (poslovanje u primarnoj proizvodnji hrane) je izvršilo svoju obavezu i prijavilo pčelinjake radi upisa u registar. Kako bi se med kao hrana od posebne važnosti stavio u promet neophodno je da se svi proizvođači meda upišu u registre, i na taj način ispune uslove za deklarisanje i dalje stavljanje meda u javni promet.

6.5. PROGRAM MONITORINGA REZIDUA

Crna Gora je Odlukom Komisije EU od oktobra 2009. savljena na listu zemalja kojima su odobreni programi monitoringa rezidua za goveda, ovce, svinje, živinu, akvakulturu, jaja i med, čime je zadovoljen jedan od uslova za omogućavanje izvoza naših proizvoda na tržište EU. Pripremljen je i

usvojen Program monitoringa rezidua za 2013. koji se odnosi na praćenje prisustva ostataka zabranjenih supstanci, veterinarskih ljekova, teških metala, organohlornih i organofosfornih jedinjenja i mikotoksina, u živim životinjama i hrani životinjskog porijekla, u objektima u kojima se životinje uzgajaju i drže odnosno objektima za klanje, objektima za preradu mlijeka, objektima za uzgoj i preradu ribe, meda, i objektima za proizvodnju jaja. Izrađen je Izvještaj o realizaciji Programa monitoringa rezidua za 2012. i dostavljen EK kao i Program monitoringa za 2013.

6.6. HITNO PREDUZIMANJE MJERA ZBOG POJAVE OPASNOSTI U HRANI

Početkom godine, nakon pojave povećane količine aflatoksina u hrani i hrani za životinje u regionu, Ministarstvo je preduzelo niz aktivnosti u cilju eliminisanja opasnosti po zdravlje ljudi usled povećane količine ovog kontaminenta.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja donijelo je naredbe za:

kontrolu na unutrašnjem tržištu:

- sirovog mlijeka i hrane za životinje na gazdinstvima sa kojih se mlijeko stavlja u javnu potrošnju;
- sirovog mlijeka dopremljenog u mlijekare;
- u veleprodaji i maloprodaji;
- zabranu upotrebe sirovog mlijeka i hrane za životinje sa količinom aflatoksina iznad dozvoljenog;
- povlačenje sa tržišta i uništavanje odnosno vraćanje inoisporučiocu mlijeka i hrane za životinje sa količinom aflatoksina iznad dozvoljenog;

kontrolu prilikom uvoza:

- obavezno uzorkovanje svih pošiljaka mlijeka i hrane za životine;
- vraćanje pošiljki mlijeka i hrane za životinje sa količinom aflatoksina iznad dozvoljenog.

Centar za ekotoksikološka ispitivanja vršio je laboratorijska ispitivanja svih dostavljenih uzoraka mlijeka i hrane za životinje na prisustvo aflatoksina. Od februara 2013. do danas, ispitano je ukupno 2.050 uzoraka hrane za životinje iz uvoza i unutrašnjeg prometa i 1.180 uzoraka mlijeka, od čega 259 ne odgovara propisanoj količini aflatoksina. Takođe, na osnovu notifikacija dobijenih preko EU RASFF sistema (*Rapid Alert System for Food and Feed*), Ministarstvo je izdalo naredbu o povlačenju sa tržišta EVA sardine uvezene iz Hrvatske.

7. FITOSANITARNA UPRAVA

7.1. PROGRAM FITOSANITARNIH MJERA ZA 2013.

Realizovan je Program fitosanitarnih mjera u iznosu 101.547,80€.

Efekti: stabilno zdravstveno stanje bilja na teritoriji Crne Gore, blagovremeno otkrivanje i suzbijanja pojave i širenja štetnih organizama bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom,

pravovremeno, pravilno, uspješno i racionalno sprovođenje fitosanitarnih mjera u praksi, sprječavanja ili umanjivanja gubitaka prinosa u biljnoj proizvodnji; obezbjeđivanje proizvodnje i prometa bezbjedne hrane biljnog porijekla na teritoriji Crne Gore; obezbjeđivanja sertifikovanog, zdravstveno ispravnog sjemenskog materijala poljoprivrednog bilja, očuvanje biljnih genetičkih resursa.

7.2. USPOSTAVLJEN INFORMACIONI SISTEM FITO INFO

Uspostavljanjem informacionog sistema unaprijeđen je fitosanitarni sistem Crne Gore.

7.3. USPOSTAVLJENJE REGISTRA

Uspostavljen Registar proizvođača hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje i u registar upisano 198 proizvođača hrane; Uspostavljen Registar proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom, pripremljen i distribuiran informator za upis, uspostavljanje registra je u toku, do sada je upisano 67 subjekata.

Efekti: unaprijeđen sistem bezbjednosti hrane na nivou primarne proizvodnje i sistem zdravstvene zaštite blja.

7.4. IPA TWINNING PROJEKAT "JAČANJE ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA FUCG"

Sve planirane aktivnosti projekta uspješno su završene.

7.5. STRUČNI I OPŠTI POSLOVI

Organizovane su brojne obuke fitosanitarnih inspektora, proizvođača i drugih zainteresovanih lica u cilju upoznavanja sa novim propisima. Ukupno je obrađeno 2.623 predmeta. Obezbijeđena je zdravstvena ispravnost sjemenskog i sadnog materijala, sa ispunjenim standardima kvaliteta, izdavanjem sertifikata o priznavanju sjemenskog materijala krompira i žita na osnovu izvršenih stručnih kontrola sadnog materijala, istinitosti sorte, odnosno selekcije poljoprivrednog sadnog materijala. Izdato je 104 sertifikata za sjemenski i sadni materijal.

8. PREGOVORI SA EU

Završena su sva tri *screening*-a, usvojeni izvještaji od strane EK i utvrđena mjerila koja je potrebno ispuniti kako bismo otpočeli pregovore. Dobili smo ukupno 5 mjerila za 3 poglavlja.

9. OBRAĆANJA I ZAHTJEVI GRAĐANA

Ministarstvo je tokom 2013. godine dobilo 1.257 zahtjeva građana. Svi građani koji su nam se obratili, **dobili su odgovore**. Trenutno je u proceduri rješavanje 141 zahtjeva. Na preostalih 1.116 je odgovoreno (u slučaju da nismo imali mogućnosti da ih pozitivino riješimo) ili su zahtjevi riješeni.

10. NORMATIVNI DIO

Tokom 2013. godine u Skupštini Crne Gore usvojena su tri nova zakona iz oblasti rada MPRR[1]. U skupštinskoj proceduri nalaze se još tri zakona.[2] Krajem decembra Vlada Crne Gore usvojila je dva nova zakona.[3] U proceduri usvajanja nalaze tri nova zakona.[4]
Zajedno sa upravama, u MPRR obrađeno je 6.120 upravnih predmeta i izdato isto toliko rješenja. Na Vladi je usvojeno 103 materijala iz oblasti rada MPRR. Usvojeno je 28 podzakonskih akata koja su objavljena u Službenom listu, i to:

- Operativni plan zaštite od štetnog dejstva voda, za vode od značaja za Crnu Goru za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 6/2013 31.1.2013.");*

- Odluka o dodjeli lovišta "Nikšić" na korišćenje ("*Službeni list Crne Gore, broj 14/2013 15.3.2013.");*

- Pravilnik o uslovima za upis u registar proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera, skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom (*"Službeni list Crne Gore, broj 15/2013 22.3.2013.");*

- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu prostora za skladištenje i promet sredstava za zaštitu bilja (*"Službeni list Crne Gore, broj 15/2013 22.3.2013.");*

- Program obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2013. godini (*"Službeni list Crne Gore, broj 17/2013 5.4.2013.");*

- Odluka o utvrđivanju cijena za kupovinu drvnih sortimenata za sopstvene potrebe stanovništva u ruralnim područjima (*"Službeni list Crne Gore, broj 17/2013 5.4.2013.");*

[1] Zakon o organskoj prozivodnji, Zakon o potvrđivanju Međunarodne konvencije o zaštiti novih biljnih sorti, Zakon o potvrđivanju konvencije o pravu neplovidbenih korišćenja međunarodnih vodotoka.
[2] Predlog zakona o maslinarstvu, Predlog zakona o potvrđivanju konvencije o zaštiti i korišćenju vodotoka i međunarodnih jezera, Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o sredstvima za zaštitu bilja.
[3] Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Predlog zakona o izmjenama i dopunama zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja.
[4] Zakon o kooperativima, Zakon o vodama i Zakon o bezbjesnosti hrane.

- Naredba o izmjenama i dopunama naredbe o ribolovnim zabranama, ograničenjima i mjerama za zaštitu ribljeg fonda (*"Službeni list Crne Gore, broj 18/2013 12.4.2013.");*

- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom (*"Službeni list Crne Gore, broj 19/2013 19.4.2013.");*

- Program sistematskog ispitivanja kvantiteta i kvaliteta površinskih i podzemnih voda za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 20/2013 26.4.2013.");*

- Program fitosanitarnih mjera za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 20/2013 26.4.2013.");*

- Pravilnik o utvrđivanju liste vina proizvedenih u 2012. godini (*"Službeni list Crne Gore, broj 22/2013 17.5.2013.");*

- Program monitoringa rezidua pesticida u ishrani biljnog i životinjskog porijekla za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 22/2013 17.5.2013.");*

- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o upotrebi sredstava za zaštitu bilja (*"Službeni list Crne Gore, broj 22/2013 17.5.2013.");*
- Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja (*"Službeni list Crne Gore, broj 22/2013 17.5.2013.");*

- Uredba o uslovima, načinu i dinamici sprovođenja mjera agrarne politike za 2013. godinu – Agrobudžet (*"Službeni list Crne Gore, broj 28/2013 14.06.2013.");*

- Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla – lisnatom povrću za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 28/2013 14.06.2013.");*

- Odluka o davanju šuma u državnoj svojini na korišćenje, prodajom drveta u dubećem stanju za 2013. godinu (*"Službeni list Crne Gore, broj 31/2013 05.07.2013.");*

- Odluka o izradi strateške procjene uticaja na životnu sredinu za strategiju sa planom razvoja šuma i šumarstva Crne Gore (*"Službeni list Crne Gore, broj 31/2013 05.07.2013.");*

- Pravilnik o određivanju linije na kojoj voda prestaje biti postojano slana u rijekama koje se ulivaju u more i određivanju granica zaštićenih ribolovnih područja (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Pravilnik o obrascu dozvole, načinu plaćanja naknade, obliku, sadržini i načinu vođenja registra dozvola za marikulturu (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013..");*

- Pravilnik o tipu satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovnih objekata i vrsti ribolovnih plovnih objekata za koje se sistem uspostavlja (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu kadra i opreme koje treba da ispunjava pravno lice i registrovani proizvođač za stručnu kontrolu sadnog i sjemenskog materijala (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Pravilnik o dopuni pravilnika o načinu vođenja evidencije o prozivodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Pravilnik o obrascu knjige evidencije sjemenskog materijala (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Naredbu o zabrani upotrbe i tretiranja životinja koje se uzgajaju određenim supstancama i veterinsarskim ljekovima (*"Službeni list Crne Gore, broj 39/2013 07.08.2013.");*

- Pravilnik o izmjenama pravilnika o načinu i uslovima povraćaja akcize na mineralna ulja koja se upotrebljavaju za pogon poljoprivredne i šumske mehanizacije (*"Službeni list Crne Gore, broj 42/2013 03.09.2013.")*

- Odluka o davanju koncesija za korišćenje šuma, izgradnju i održavanje šumskih saobraćajnica u gazdinskoj jedinici „Paučinske šume" (*"Službeni list Crne Gore, broj 47/2013 08.10.2013.");*

DETALJNI PREGLED RADA

UVOD

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je u okviru svojih nadležnosti u 2013. godini vršilo poslove uprave koji se odnose na: utvrđivanje predloga tekuće i razvojne politike, mjere agrarne politike i politike ruralnog razvoja; predlaganje i konstituisanje sistemskih rješenja u poljoprivredi i preduzimanje mjera za njihovo sprovođenje; zaštitu, iskorišćavanje i unapređivanje poljoprivrednog zemljišta; biljnu proizvodnju; stočarstvo; organsku proizvodnju; fitosanitarnu oblast; veterinarstvo; bezbjednost hrane; pčelarstvo; slatkovodno, morsko ribarstvo i marikulturu; jačanje konkurentnosti proizvođača hrane; održivo gazdovanje poljoprivrednim resursima; poboljšanje kvaliteta života i širenje ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima; primjenu savremene tehnike i tehnologije u poljoprivredi; bilans osnovnih poljoprivrednih proizvoda; predlaganje mjera i analiziranje njihovog uticaja na ekonomski položaj i uslove privređivanja subjekata iz oblasti poljoprivrede i agroindustrije; razvojnu politiku u oblasti šumarstva; sistemska rješenja za gazdovanje šumama i šumskim zemljištem i njihovu zaštitu; očuvanje, ekonomsko korišćenje i unapređivanje šuma; monitoring planiranja gazdovanja šumama; licenciranje stručnih poslova u šumarstvu; razvojnu politiku u oblasti lovstva; sistemska rješenja za gazdovanje i upravljanje sa divljači i lovstvom; obezbeđenje korišćenja lovišta i izradu programa razvoja lovstva; razvojnu politiku u upravljanju vodama; sistemska rješenja za obezbjeđenje i korišćenje voda, vodnog zemljišta i vodo-izvorišta za vodosnabdijevanje, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje voda i vodotoka i zaštitu od štetnog dejstva voda; sistemske i druge podsticajne mjere za unapređenje ovih oblasti; vođenje propisanih evidencija; međunarodnu saradnju u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; usklađivanje domaćih propisa iz okvira svoje nadležnosti sa pravnim poretkom Evropske unije; upravni nadzor u oblastima za koje je ministarstvo osnovano; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Pored poslova koji su mu povjereni, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja je vršilo nadzor i nad zakonitošću i cjelishodnošću rada organa uprave koji su u sastavu Ministarstva (Veterinarske uprave, Fitosanitarne uprave, Uprave za šume, Uprave za vode i Agencije za duvan).

Ministarstvo se posebno staralo o unapređenju različitih oblasti koje spadaju u djelokrug njegove nadležnosti, kao što su: poljoprivreda, ruralni razvoj, ribarstvo, bezbjednost hrane-fitosanitarna oblast, veterina, šumarstvo i vodoprivreda.

U izvještajnom periodu, ključne aktivnosti u radu ovog Ministarstva bile su usmjerene i odvijale su se u pravcu realizacije utvrđenih ciljeva Vlade u ovoj oblasti, definisanih Programom rada Vlade Crne Gore za 2013. godinu kao i u ispunjavanju planova i programa rada Ministarstva i operativnih programa uprava, i u izvršavanju preuzetih obaveza utvrđenih kroz prioritete u okviru pregovaračkih poglavlja 11, 12 i 13 u procesu prostupanja EU čije je izvršavanje bilo aktuelno u protekloj godini.

POLJOPRIVREDA

1. NASTAVAK INTEGRACIONIH PROCESA

U novembru je održan šesti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo;

Dobijeni su izvještaji o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva za Crnu Goru za poglavlja 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj; 12 - Bezbjednost hrane, veterinarstvo i fitosanitarna politika i 13 - Ribarstvo;

Dobijeno je mjerilo za otvaranje poglavlja 11 - izrada sveobuhvatne nacionalne Strategije za razvoj poljoprivrede i ruralnih područja za period 2014-2020 uključujući i akcioni plan, koji će služiti kao osnova za prenošenje, implementaciju i sprovođenje pravne tekovine EU;

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja u martu 2013. godine počelo je pregovore sa Organizacijom UN za hranu i poljoprivredu (FAO) u vezi podrške za izradu Strategije. Postignut je dogovor da Strategiju radi Ministarstvo uz ekspertsku podršku FAO konsultanata, Kaj Mortensena i Morten Kvistgarda. U 2013. godini održane su 3 misije FAO konsultanata sa ekspertima.

Dobijena su tri mjerila za otvaranje poglavlja 12 i to:

1. Usvajanje novog zakonskog okvira u skladu sa pravnom tekovinom EU;
2. Izrada sveobuhvatne nacionalne strategije, uključujući i akcioni plan koji će poslužiti kao osnova za prenošenje i primjenu pravne tekovine EU za oblast Bezbjednosti hrane, veterinarstvo i fitosanitarnu politku, uključujući i planove za razvoj relevantnih administrativnih kapaciteta i procjenu potrebnih finansijskih sredstava;
3. Klasifikaciju svih objekata za hranu i objekata za rukovanje nusproizvodima životinjskog porijekla, na temelju pravne tekovine EU.

Dobijeno je mjerilo za otvaranje poglavlja 13 - izrada Strategije razvoja sektora ribarstva Crne Gore 2015-2020.

2. REFORMA ZAKONODAVSTVA

Donijet je **Zakon o maslinarstvu**, koji je usvojen od strane Vlade Crne Gore. Zakon je osnov za donošenje pravilnika o maslinovom ulju u I i II kvartalu 2014. godine. Pravilnicima će se obrazovati jednistveni registar maslinara i proizvođača maslinovog ulja i urediti domaće tržište;

U decembru je usvojen **Zakon organskoj proizvodnji.**

- Na osnovu Zakona o morskom ribarstvu i marikulturi („Sl. List CG“ br. 56/09) u 2013. godini donijeta su **3 podzakonska akta**:

✓ **Pravilnik** o određivanju linije na kojoj voda prestaje biti postojano slana u rijekama koje se ulivaju u more i određivanju granica zaštićenih ribolovnih područja („Sl. List CG“ br. 39/13).

✓ **Pravilnik** o obrascu dozvole, načinu plaćanja naknade, obliku, sadržini i načinu vođenja registra dozvola za marikulturu („Sl. List CG“ br. 39/13).

✓ **Pravilnik** o tipu satelitskog sistema monitoringa ribolovnih plovnih objekata i vrsti ribolovnih plovnih objekata za koje se sistem uspostavlja („Sl. List CG“ br. 39/13).

3. MEĐUNARODNI PROJEKTI

Realizovano je nekoliko donatorskih projekata:

- Potpisan je Sporazum o saradnji za oblast poljoprivrede sa autonomnom provincijom La Rioja, sa akcentom na sektor vinogradarstva.
- Učlanjenje Nacionalnog udruženja vinogradara i vinara Crne Gore u CEVI (Evropska konfederacija nezavisnih vinogradara).
- Nastavljena je saradnja sa International Olive Council (**IOC**) – Međunarodnim savjetom za masline, kroz mnogborjne aktivnosti.
- Saradnja sa turskom agencijom za kooperaciju i koordinaciju **TIKA** – Turkish Cooperation and Coordination Agency, radi opremanja uljare i obezbjeđivanja mlina najvećem maslinarskom društvu u CG.
- Nastavljene su aktivnosti i saradnja u okviru Generalne komisije za ribarstvo u Mediteranu (**GFCM**).
- Nastavljene su aktivnosti u okviru ***FAO ADRIAMED*** projekata koje imaju za cilj davanje naučne potpore jadranskim državama u ostvarenju programa zajedničkog upravljanja resursima morskog ribarstva, uz punu i koordiniranu saradnju državnih uprava za ribarstvo, istraživačkih instituta, preduzeća za preradu ribe i profesionalnih ribara, a po preporuci kodeksa o odgovornom ribarstvu koji je usvojen od strane UN.
- Odobrene su i realizovane dvije TAIEX aplikacije za oblast politike kvaliteta, o oznakama porijekla, geografskim oznakama i garantovano tradicionalnim specijalitetima.
- Ostvareni su kontakti sa Ministarstvom poljoprivrede Bavaraske i održana jedna TAIEX radionica vezana za izradu Pravilnika o kvalitetu meda i drugih pčelinjih proizvoda.
- Realizovana studijska posjeta zaposlenih u ministarstvu Francuskoj u okviru TAIEX podrške na temu "CMO - Organizacija tržišta voća i povrća".
- Održana TAIEX radionica na temu "Izrada rejonizacije vinogradarskih područja Crne Gore".
- Jedinica za ribarstvo u okviru Ministarstva, zajedeno sa zaposlenima u Institutu za biologiju mora Kotor i predstavnicima ribarskih udruženja i prerađivačke industrije, imali su priliku za usavršavanjem i saradnjom sa ekspertima kroz 4 TAIEX podrške.

4. REALIZACIJA MIDAS PROJEKTA

Akreditacioni paket

Tokom 2013. godine u okviru Sektora za plaćanje (prema novousvojenom "Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja" Direktorat za IPARD plaćanja) je intenzivno pripreman akreditacioni paket za buduću Agenciju za plaćanje i predat je Ministarstvu finansija krajem jula 2013. godine. Ministarstvo finansija je angažovalo revizorsku

kuću za potrebe vršenja eksterne revizije ovog akreditacionog paketa, u cilju provjere kompletne strukture i sposobnosti zaposlenih, dokumentacije, itd.

Ekspertska podrška

Zbog potreba rada na akreditacionom paketu i kao pomoć Sektoru za plaćanje, u okviru MIDAS-a je angažovana kompanija "KPMG Croatia", koja je svoj angažman započela krajem jula 2013., i nakon dva amandmana na ugovor, njihov angažman je produžen do sredine marta 2014. godine.

Takođe, eksperstku pomoć ovom Sektoru je pružila i konsultantkinja Maja Brajovik (iz makedonske Agencije za plaćanje) čiji angažman je vezan za pomoć pri uspostavljanju saradnje, definisanja lanca komunikacija i procedura, kao i obuka tehničkih tijela (sa akcentom na Veterinarsku i Fitosanitarnu upravu) po EU standardima. Ovaj angažman će trajati do kraja februara 2014.

Ekspertska podrška se u ovom procesu pruža Ministarstvu poljoprivrede i u okviru drugog Tvining projekta „Jačanje programa ruralnog razvoja za potrebe IPARD-a u Crnoj Gori". Tvining projekat će vršiti obuku zaposlenih u Operativnoj strukturi i pružaće pomoć prilikom pripreme Priručnika za grantove za Povjerenički fond.

Registar poljoprivrednih gazdinstava

S obzirom na činjenicu da će budući registar poljoprivrednih gazdinstava biti sastavni dio Agencije za plaćanje, intenzivno se radilo i na pripremi "Pravilnika o Registru poljoprivrednih gazdinstava i Registra subjekata", koji je u fazi usvajanja i usaglašavanja u okviru nacionalnih tijela. Uz pomoć eksperata Svjetske banke i Tima koji prati MIDAS projekat pripremljena je tehnička specifikacija za softver i hardver za registar gazdinstava, za koje će nakon završenog usaglašavanja biti pokrenut postupak nabavke. U narednom periodu je planirana i priprema akcionog plana za implementaciju registra.

Početkom 2013. godine organizovane su dvije posjete Agenciji za plaćanje Slovenije. Jedna posjeta je imala za cilj upoznavanje sa sistemom registra farmi i LPIS-a (Land Parcel Identification System), a druga posjeta se odnosila na upoznavanje cjelokupnog sistema uspostavljanja agencije.

Sredinom 2013. godine, službenici Ministarstva poljoprivrede (SzP) su imali prilike da posjete još dvije agencije za plaćanja, u Makedoniji i na Kipru, kako bi se dodatno pripremili na izazove sa kojim će se susresti tokom akreditacionog procesa.

Lokacija buduće agencije za plaćanje

Izuzetno značajan napredak koji je ostvaren krajem 2013. godine je identifikovanje lokacije buduće Agencije za plaćanje i izrada na projektnom zadatku za arhitektu koji će dizajnirati prostor u skladu sa potrebama i standardima buduće agencije, koju je Vlada Crne Gore/Ministarstvo finansija dodijelilo Ministarstvu pojoprivrede, što je i potvrđeno Zaključkom Vlade od 10. januara 2014.

Pripremljen je projektni zadatak za arhitektu za izradu nacrta i projekta, davanje inputa prilikom tenderske procedure (odabir kompanije koja će izvoditi radove) i nadzor radova.

Sistematizacija

Usvajanjem "Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja" (od 18. decembra 2013.) postavljena je osnova za dalje jačanje kapaciteta u okviru Direktorata za IPARD plaćanja.

Povjerenički fond

Vršile su se pripreme za uspostavljanje Povjereničkog fonda kojim bi se sredstva sa V - IPA komponente, prebacila na I - IPA komponentu i posredstvom MIDAS-a koristila za programe za grantove. Pripremljen je Administrativni sporazum (Administration Agreement) koji će nakon svih usaglašavanja na relaciji Svjetska banka – EU biti potpisan kako bi se uspostavio Povrjerenički fond. Nakon definisanja aranžmana između Svjetske banke i EU pristupiće se pripremi mjera za Povjerenički fond.

Kodeks dobre poljoprivredne prakse

U okviru aktivnosti na jačanju terenskih i savjetodavnih službi, tokom 2011. i 2012. godine radilo se na pripremi i izradi Kodeksa dobre poljoprivredne prakse, od strane eksperta angažovanog u te svrhe (Steve Goss, V.Britanija). Po okončanju njegovog angažmana, početkom 2013. godine formirana je radna grupa Ministarstva poljoprivrede koja je radila na usaglašavanju Kodeksa prema potrebama crnogorske poljoprivrede. Kodeks je usvojen u maju 2013., nakon čega se pristupilo proceduri štampanja materijala i pripremi info kampanje i prezentaciji po crnogorskim opštinama.

Sektorske analize

Za potrebe izrade strategije razvoja poljoprivrede za programski period 2014–2020, u okviru MIDAS projekta, nakon sprovedenog javnog poziva, u oktobru 2013. angažovan je Konzorcijum Mikro Projekt doo Podgorica / Mikro Projekt doo Split / CEED Consulting doo Podgorica, na izradi sektorskih analiza za meso, mlijeko, voće i povrće, masline i maslinovo ulje i vino. Draft verzije sektorskih analiza su završene.

Aktivnosti vezane za bezbjednost hrane

Specijalistička veterinarska laboratorija u Podgorici - Sve aktivnosti vezane za Veterinarsku laboratoriju su završene tokom 2012. godine (nabavljena je laboratorijska oprema; akreditovano 16 mjera). Postoji zahtjev za dodatnim finansiranjem i nabavkom opreme za potrebe Laboratorije, ali će o tome odluku donijeti Ministarstvo poljoprivrede.

Institut za biologiju mora u Kotoru - Tokom prethodne godine, kompletirane su sve aktivnosti koje su se odnosile na Institut za biologiju mora - nakon završene rekonstrukcije dijela Instituta (rekonstrukcija jednog dijela je finansirana u okviru MIDAS-a, dok se uporedo vršila i rekonstrukcija pod okriljem IPA 2009 Projekta "Održivo upravljanje morskim ribarstvom"), nabavljena je laboratorijska oprema i namještaj koji će poboljšati rad zaposlenih i doprinijeti da se ovaj Institut prepozna kao nacionalna referentna laboratorija.

Granično - inspekcijsko mjesto za potrebe veterinarske i fitosanitarne kontrole (Border Inspection Post) u Baru - Aktivnosti vezane za ovaj granični punkt su intenzivirane tokom 2013., posebno u drugoj polovini godine. Zbog prethodnog kašnjenja u izvršavanju aktivnosti, ugovor sa nacionalnim arhitektom/supervizorom je raskinut u septembru mjesecu, nakon čega je raspisan oglas za novog arhitektu. Sa prvorangiranim konzorcijumom ("Nik Com"/"Brezna Mont"/"B&S Metal") iz Crne Gore ugovor je potpisan početkom oktobra, a nakon toga je objavljen i tender za kompaniju koja će vršiti radove na izgradnji ovog punkta. Nakon redovnog procesa evaluacije, sa prvorangiranom kompanijom – konzorcijumom je potpisan ugovor početkom decembra, a kamen temeljac je postavljen tokom misije Tima Svjetske banke koji prati MIDAS, sredinom decembra mjeseca. Uslijedili su pripremni radovi na budućoj lokaciji punkta, a očekuje se da ubrzo započne i izgradnja.

Kontrola bezbjednosti hrane i skrining/klasifikacija objekata za proizvodnju hrane - Još jedna aktivnost koja je pokrenuta tokom relevantnog izvještajnog perioda jeste *tehnička podrška na uspostavljanju kriterijuma za kategorizaciju objekata za proizvodnju hrane, identifikovanju prioriteta i podizanju svijesti o unapređenju poslovanja u ovoj oblasti u Crnoj Gori, u skladu sa standardima EU.* Ovaj angažman je započet sredinom oktobra sa ekspertom u ovoj oblasti – Alberto Mancuso iz Italije, koji je ubrzo potom održao svoju prvu misiju u Crnoj Gori. Angažman ovog konsultanta se odnosi na tehničku podršku Veterinarskoj upravi, Ministarstvu, a opšti cilj je pomoć u unapređenju prehrambene industrije (klanice, prerada mesa i mljekare), kako bi se otvorio put ka ispunjavanju standarda EU. Takođe, cilj je i podizanje svijesti u poslovanju privrednih subjekata i pružanju profesionalnih savjeta i smjernica za restrukturiranje prehrambene industrije u skladu sa predstojećim higijenskim standardima i zahtjevima EU.

Rešavanje pitanja životinjskih nus–proizvoda - Kompleksno pitanje i aktivnost koja je obuhvaćena MIDAS projektom jesu i životinjski nus-proizvodi, odnosno adekvatno rješavanje i odlaganje životinjskih ostataka. Nakon urađene Fizibiliti studije (kompanija Enavigo iz Danske, angažovana u okviru MIDAS-a) koja je predložila tehničko rješenje ovog pitanja, međutim u sadašnjem trenutku izuzetno skupo rešenje za Crnu Goru koje prevazilazi i budžet predviđen MIDAS-om za ovu oblast, pristupilo se regulisanju zakonodavnog okvira i jačanju/izgradnji kapaciteta i upravljanja nus-proizvodima životinjskog porijekla. Tačnije, oglas za tehničku podršku za stvaranje zakonodavnog okvira i administrativne i tehničke izgradnje kapaciteta za upravljanje životinjskim nus-proizvodima je objavljen sredinom januara 2014. god i nakon faze evaluacije odabran je prvorangirani konsultant. Ovim angažmanom će se pomoći izrada propisa o životinjskim nus-proizvodima i priprema procedura za kontrolu istih. Dodatno, pružiće se obuke veterinarima i raditi na podizanju svijesti u poslovanju privrednih subjekata u vezi njihovih obaveza po ovom pitanju, a u skladu sa predstojećim zahtjevima EU.

5. REALIZACIJA AGROBUDŽETA 2013.

Agrobudžetom za 2013. godinu planirana sredstva iznosila su 20.312.000,00€, od čega je 6.169.000,00€ iz donacija Svjetske banke. **Realizovano je 14.538.285,10€ ili 76,68 % planiranih sredstava i to:**

- Utrošeno na teret nacionalnog budžeta 12.791.413,60€
- Utrošeno na teret Svjetske banke i GEF-a 1.747.340,24€

Tabela 5.: Plan i izvršenje Agrobudžeta u 2013. godini

Šifra	Ek. klas.	Naziv programa	Plan/€	Izvršenje/€
1.1.		**DIREKTNA PLAĆANJA**		
1.1.1	4181	Direktna podrška stočarskoj proizvodnji	2.522.100,00	2.923.323,37
1.1.2	4181	Podrška razvoja tržišne proizvodnje mlijeka	1.561.320,00	1.838.566,57
1.1.3	4181	Podrška jačanju otkupne mreže mlijeka	460.000,00	559.795,15
1.1.4	4181	Direktna podrška ratarskoj proizvodnji	740.000,00	815.975,60
1.1.5	4181	Podrška proizvodnji duvana	50.000,00	95.220,68
1.2	4181	Program unapređivanja pčelarstva	200.000,00	194.783,48
1.3.1	4181	Program intervencija na tržištu	350.000,00	377.360,00
1.3.2	4181	Upravljanje rizicima u poljoprivredi	300.000,00	73.117,75
2		MJERE RURALNOG RAZVOJA		
2.1.2	4181	Podrška za podizanje zasada vinove loze	350.000,00	230.975,86
2.1.3	4181	Podrška podizanju višegodišnjih zasada	300.000,00	254.275,00
2.1.4	4181	Podrška investicijama u preradu na porodičnim gazdinstvima	200.000,00	89.884,13
2.1.5	4181	Unapređivanje kvaliteta proizvoda	100.000,00	56.382,17
2.1.6	4181	Promocija poljoprivrede i poljoprivrednih proizvoda	140.000,00	35.747,10
2.1.7	4181	Podrška osnivanju kooperativa i nacionalnih udruženja	25.000,00	-
2.2.1	4412	Očuvanje genetičkih resursa u poljoprivredi	40.000,00	25.338,50
2.2.2	4181	Organska poljoprivreda	100.000,00	120.000,78
2.2.3	4412	Održivo korišćenje planiskih pašnjaka	200.000,00	400.383,00
2.3.1	4412	Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim sredinama	45.000,00	3.490,86
2.3.2	4412	Obnova i razvoja sela i izgradnja seoske infrastukture	420.000,00	483.402,10
3		PODRŠKA OPŠTIM SERVISIMA U POLJOPRIVREDI		
3.1	4181	Obrazovanje, istraživanja, razvoj i analize	185.000,00	36.818,55
3.2	4181	Program unapređivanja stočarstva	156.360,00	320.231,00
3.3	4147	Program stručnih i savjetodavnih poslova u stočarstvu	432.274,00	342.579,15
3.4	4147	Program savjetodavnih poslova u biljnoj proizvodnji	444.274,00	404.207,91
3.5	4147	Program mjera kvaliteta proizvoda	177.000,00	139.403,34
4.1	4318	Program staračkih naknada	2.720.000,00	2.680.176,88
5	4181	Tehnička i administrativna podrška implementaciji programa	359.865,60	158.144,72
B		RIBARSTVO		
B.1.1	4181	Podrška razvoja morskog ribarstva i marikulture	120.000,00	87.918,51
B.1.2	4181	Održivo upravljanje i očuvanje resursa ribe i drugih morskih organizama	53.220,00	37.220,40
B.2	4181	Podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva i	40.000,00	6.222,00

		akvakulture		
		Ukupno podsticajne mjere - Budžet	12.791.413,60	12.790.944,86

Ukupno je realizovano 28 programa/mjera u 2013. i to:

Tržišno cjenovna politika
- Direktna plaćanja (6 programa)
- Stabilizacija tržišta (2 programa)

Politika ruralnog razvoja
- Jačanje konkurentnosti (6 programa)
- Održivo gazdovanje resursima (3 programa)
- Poboljšanje kvaliteta života, podrška ekonomskim aktivnostima u ruralnim područjima (2 programa)

Opšte usluge i servisi (5 programa)

Socijalni transferi (1 program)

Ribarstvo (3 programa)

TRŽIŠNO CJENOVNA POLITIKA - DIREKTNA PLAĆANJA

Premije u stočarstvu

U 2013. ukupno je isplaćeno na ime direktne podrške za stočarstvo 2.923.323,37€.

Premije za goveda:
- U 2012. prijavljeno je 17.023 grla u vrijednosti 1.139.000,00€;
- U 2013. prijavljeno je 16.920 grla u vrijednosti 1.692.000,00€ (isplata iz Agrobudžeta za 2014.);

Premije za ovce:
- U 2012. prijavljeno je 94.898 grla u vrijednosti 802.837,00€;
- U 2013. prijavljeno je 76.634 grla u vrijednosti 613.072,00€ (isplaćeno 50% - 306.536€);

Premije za koze:
- U 2012. prijavljeno je 14.466 grla u vrijednosti 127.592,00€;
- U 2013. prijavljeno je 11.819 grla u vrijednosti 94.552,00€ (isplaćeno iz Agrobudzeta za 2013.);

Premije za tov junadi:
- U 2012. prijavljeno je ukupno 3.377 grla u vrijednosti 435.431,00€;
- U 2013. prijavljeno je ukupno 2.472 grla u vrijednosti 296.640,00€;

U 2013. ukupno je isplaćeno na ime direktne podrške za stočarstvo 2.923.323,37€.

Premija za licencirane bikove:
- U 2012. prijavljeno je ukupno 443 grla u vrijednosti 53.160,00€.
- U 2013. prijavljeno je 465 grla u vrijednosti 55. 800,00€ (isplaćeno iz Agrobudzeta za 2013.)

Premije za licencirane pastuve:
- U 2012. prijavljeno je ukupno 360 grla u vrijednosti 43.200,00€
- U 2013. prijavljeno je 406 grla u vrijednosti 48.720,00€ (isplaćeno iz Agrobudzeta za 2013.)

Ukupne premije u stočarstvu ostvarilo je 8.956 poljoprivrednih proizvođača na području čitave Crne Gore ili oko 33,17% od ukupnog broja registrovanih za držanje stoke.

PODRŠKA PROIZVODNJI MLIJEKA

Agrobudžetom planirano je da se premira otkup mlijeka u količini od 23,0 miliona litara u vrijednosti 1.561.320,00€. Međutim, u 2013. otkupljeno je 24,5 miliona litara mlijeka ili 11% više u odnosu na 2012. i isplaćen je iznos od 1.838.566,57€. Takođe, planirano je da se izdvoji 0,02€ prerađivačke premije za mljekare i sirare u vrijednosti 460.000,00€, dok je isplaćeno 559.795,15€. Dakle, u 2013. godini isplaćeno je 377.041,71€ više od planiranih sredstava.

Otkupom se bavilo 27 mljekara i sirara.

Ministarstvo je vršilo nabavku sjemena za vještačko osjemenjavanje krava i tečnog azota za čuvanje istog. Ovu mjeru je u potpunosti finansiralo Ministarstvo u vrijednosti od 60.000,00 € za nabavku 40.000 doza sjemena. Procjenjuje se da je vještačkim osjemenjavanjem obuhvaćeno oko 40% plotkinja.

PODRŠKA RATARSKOJ PROIZVODNJI

Za ratarsku proizvodnju, Agrobudžetom za 2013. opredijeljeno je 740.000,00€, dok je realizovano 815.975,60€ i to**:**

- ✓ za jesenju sjetvu u 2012. godini 180.616,50€;
- ✓ za proljećnu sjetvu 388.855,00€;
- ✓ za jesenju sjetvu 136.680,00€;
- ✓ za sjemensku proizvodnju krompira 61.266,73€;
- ✓ za sjemensku proizvodnju žita 3.762,00€;

Dug iz 2012. godine za povrtarstvo iznosio je 42.623,00€. Za proizvodnju duvana u 2013. godinu opredijeljeno je 50.000,00€. Podržano je 80 proizvođača na 48,53 ha. Isplaćeno je ukupno 95.220,00€. U 2013. godini isplaćen je dug za proizvodnju iz 2012. godine u vrijednosti od 39.960,00€ i subvencije za proizvodnju zasnovanu u 2013. u vrijednosti od 48.530,00€.

PODRŠKA PČELARSTVU

Za razvoj pčelarstva ukupno je isplaćeno 194.783,48€, od čega je dug iz 2012. godine 91.877,00 €. Podržano je kroz sljedeće mjere:

- ✓ podrška mladim pčelarima početnicima;
- ✓ podrška stručnom osposobljavanju pčelara;
- ✓ podrška za nabavku selekcionisanih matica;
- ✓ poboljšanje kvaliteta pčelinjih proizvoda;
- ✓ poboljšanje konkurentnosti, higijenskih uslova dobijanja i čuvanja pčelinjih priozvoda.

PROGRAM INTERVENCIJA NA TRŽIŠTU

Otkup tržišnih viškova jagnjadi za potrebe Saveza penzionera Crne Gore u količini 18.944 grla povjeren je mesnim industrijama "Goranović" Nikšić, "Mesopromet" Bijelo Polje i "Gradina" Rožaje. Otkup je izvršen u periodu od 01.10. do 25.11.2013. godine. Penzionerima je isporučeno 15.549 grla zaklane jagnjadi u količini od 362.113 kg mesa.

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja subvencionisalo je otkup u vrijednosti od 138.103,52€. Otkupna cijena bila je 2,30€/kg žive mjere. Mjera intervencije na tržištu planirana je u iznosu od 350.000,00€, a realizovana je u iznosu od 377.360,00€ čime je isplaćen i dug za stočnu hranu u iznosu 239.574,00€.

OSIGURANJE POLJOPRIVREDE

U skladu sa 1.3.2. linijom Agrobudžeta "Upravljanje rizika u poljoprivredi" a shodno odredbama Sporazuma za sufinansiranje premije osiguranja kod osiguranja poljoprivredne proizvodnje, u 2013. godini zaključeno je 8 osiguranja, od čega 2 za osiguranje usjeva i plodova, a 6 za osiguranje životinja. Ukupan iznos premije za osiguranje usjeva i plodova, osiguranje životinja i osiguranje objekata za čuvanje i smještaj stoke je 73.117,75€.

POLITIKA RURALNOG RAZVOJA

Sektor je objavio dva Javna poziva:

- Javni poziv za dodjelu podrške za investicije u preradu na porodičnim gazdinstvima za 2013. godinu (mjera 2.1.4)
- Javni poziv za dodjelu podrške za divezifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim sredinama za 2013. godinu (mjera 2.3.1)

Pored javnih poziva realizovana je i mjera 2.3.2 Obnova i razvoj sela i izgradnja infrastrukture. Realizacija ove mjere je planirana u saradnji sa opštinama. Prema planu završena je priprema Akreditacionog paketa za Upravljačko telo, tj. Sektor za ruralni razvoj 29. jula 2013. godine. Akreditacioni paket sadrži Priručnike u finalnoj formi za sva tri odeljenja, Komunikacioni plan, kao i potrebne prateće anekse.

MJERE ZA JAČANJE KONKURENTNOSTI

Podrška investicijama na gazdinstvima kroz grantove

Rezultati MIDAS podrške - program za grantove

U okviru MIDAS programa za dodjelu bespovratne podrške, uporedo se implementiraju četiri javna poziva: Prvi i Četvrti za mjeru “Investicije u poljoprivredna gazdinstva” i Drugi i Treći za agro-ekološke mjere “Poljoprivredno-ekološke investicije u planinska poljoprivredna gazdinstva” i “Upravljanje stajskim đubrivom i sprečavanje erozije”.

Prva tri poziva su u fazama realizovanja investicija, a po završenoj provjeri da li je sve urađeno u skladu sa propisanim procedurama, izvršavaju se procedure isplate/povraćaja sredstava bespovratne (grant) podrške proizvođačima.

Četvrti poziv za grantove je bio otvoren za apliciranje od 1. februara do 30. aprila 2013. godine i u tom periodu je primljeno 425 aplikacija. Nakon procesa evaluacije, sredinom novembra je potpisano 244 ugovora, za koje je u toku realizacija investicija i već je dostavljena prva grupa zahtjeva za isplatu (22) za koje je u toku kontrola, kako administrativna tako i na terenu.

Grant podrška koja se dodjeljuje proizvođačima nakon uspješno realizovane investicije je 50% u okviru Prvog i Četvrtog javnog poziva, odnosno 60% u okviru Drugog i Trećeg javnog poziva.

U okviru sva četiri poziva, ukupno je primljeno 1404 aplikacije, od kojih je 724 odobreno. Međutim, usljed odustajanja mnogih proizvođača ili isteka trajanja njihovih ugovora (a koji nijesu produženi) imamo ukupno 644 ugovora u okviru sva četiri poziva. Ukupna vrijednost investicija ovih ugovora je 13.725.739,04€, dok je vrijednost grant podrške 7.010.395,37€. Od ovog broja ugovorenih projekata, uspješno je završilo investicije 378 proizvođača i ukupan iznos investiranih sredstava u crnogorsku poljoprivredu do sada, u okviru MIDAS poziva je 6.217.639,17€, dok je iznos refundiranih sredstava proizvođačima (iznos grant podrške) 3.211.570,50€. Ove informacije se redovno ažuriraju na sajtu MIDAS projekta. Uspješna implementacija ovog programa za grantove je stvorila preduslov da se sa Evropskom unijom pregovara o stavljanju na raspolaganje dijela sredstava sa V komponente IPA na I komponentu IPA i stvaranje mogućnosti za korišćenje tih sredstava kroz MIDAS projekat u 2013/2014 godini.

I poziv i mjera Investicije u poljoprivredna gazdinstva

	Projekti vezani za stočarstvo	**Projekti vezani za biljnu proizvodnju**	**UKUPNO (svi zahtjevi primljeni u okviru prvog poziva)**
Broj zahtjeva	517	263	780
Odobreni zahtjevi	174 4.045.901,21 € uk.iznos invest. 2.022.950,60 € grant podrška	95 1.647.528,20 € uk.iznos invest. 823.764,10 € grant podrška	269 5.693.429,41 € uk.iznos invest. 2.846.714,70 € grant podrška
Uspješno završene investicije	172 3.608.349,56 € uk.iznos invest.	94 1.581.775,82 € uk.iznos invest.	266 5.190.125,38 € uk.iznos invest.
Iznos uplaćene podrške proizvođačima koji su uspješno završili investicije	1.804.174,28 € grant podrška	790.887,96 € grant podrška	2.595.062,25 € grant podrška

II i III poziv i mjere Poljoprivredno-ekološke investicije u planinska poljoprivredna gazdinstva i Upravljanje stajskim đubrivom i sprečavanje erozije

	Projekti vezani za poljoprivredno-ekološke investicije u planinska polj. gazdinstva	**Projekti vezani za mjeru Upravljanje stajskim đubrivom i sprečavanje erozije**	**UKUPNO (svi zahtjevi primljeni u okviru drugog i trećeg poziva)**
Broj zahtjeva	152	47	199
Odobreni zahtjevi	106 932.114,44 € uk.iznos invest. 559.015,79 € grant podrška	26 545.672,80 € uk.iznos invest. 327.403,68 € grant podrška	132 1.477.787,24 € uk.iznos invest. 886.419,47 € grant podrška
Uspješno završene investicije	93 673.535,47 € uk.iznos invest.	19 353.978,32 € uk.iznos invest.	112 1.027.513,79 € uk.iznos invest.
Iznos uplaćene podrške proizvođačima koji su uspješno završili investicije	404.121,27 € grant podrška	212.386,98 € grant podrška	616.508,25 € grant podrška

IV poziv i mjera Investicije u poljoprivredna gazdinstva

	Projekti vezani za stočarstvo	Projekti vezani za biljnu proizvodnju	UKUPNO (svi zahtjevi primljeni u okviru prvog poziva)
Broj zahtjeva	251	174	425
Odobreni zahtjevi	151 4.211.257,77 € uk.iznos invest. 2.105.628,89 € grant podrška	92 2.343.264,62 € uk.iznos invest. 1.171.632,31 € grant podrška	243 6.554.522,39 € uk.iznos invest. 3.277.261,20 € grant podrška
Uspješno završene investicije	-	-	-
Iznos uplaćene podrške proizvođačima koji su uspješno završili investicije	-	-	-

MJERE JAČANJA KONKURENTNOSTI

Podrška za podizanje proizvodnih zasada vinove loze

- Zasađeno ukupno 261.714 čokota. Zasnovano 22,11 ha novih zasada. Agrobudžetom za 2013. planiran je iznos od 350.000,00€, od čega je prenešeni dug u iznosu od 153.612,29€ za lozne kalemove.
- Na osnovu Javnog poziva realizovano je 78.514,20€ za 38 proizvođača (260.714 loznih kalemova) koji su ispunjavali uslove Javnog poziva (ukupno realizovano 230.975,86€).

MJERE JAČANJA KONKURENTNOSTI

Podrška podizanju proizvodnih voćnih zasada

Agrobudžetom za 2013. planiran je iznos od 300.000,00€, a isplaćeno 254.275,00€;

- isplaćena proljećnja i jesenja sadnja iz 2012. godine sa ukupno 197.875,00€;
- isplaćena proljećna sadnja za 2013. godinu sa ukupno 49.140,00€;

Navedeni novčani iznos podrške isplaćen je po osnovu sadnje 574.800 sadnica raznih voćnih vrsta od kojih je zasnivano 99,12 ha novih voćnih zasada, a koji su u vlasništvu 131 domaćinstva.

Protekle godine je podržano 5 maslinara za sadnju novih maslina, što se odnosilo na proljećnu sadnju 2013. godine. Nije bilo zahtjeva za revitalizaciju. Ukupna vrijednost podrške izniosila je 6.450,00€.

Podrška politici kvaliteta

- Podržano je 20 sertifikovanih proizvođača ukupne vrijednosti.
- Urađen je projekat za izradu specifikacije proizvoda za zaštitu oznake porijekla “Pljevaljski sir” (Projekat MPRR, opštine Pljevlja i USAID-a).
- Podržano je pet projekata za implementaciju i certifikaciju HACCP sistema bezbjednosti hrane.

MJERE ZA ODRŽIVO GAZDOVANJE PRIRODNIM RESURSIMA

- Nastavljena podrška za očuvanje genetskih resursa u stočarskom i biljnom sektoru.

- U 2013. prenijeto je dugovanje za sektor organske proizvodnje u iznosu od 135.490,00€ od čega je isplaćeno 74.465,30€ i to s linije unapređivanje kvaliteta proizvoda: 34.500,00€ i linije organska poljoprivreda: 39.965,30€.

- U 2013. podržana su 134 proizvođača, ukupne vrijednosti 78.728,00€. U registru Organskih proizvođača zabilježen je rast 160 proizvođača (sertifikovanih 21).

Premije za katune:

- 26.000 uslovnih grla u vrijednosti 200.000,00€ (dug iz 2012.)
- 22.650 uslovnih grla u vrijednosti 200.000,00€ (plaćeno u 2013. iako je plan n+1).

PROMOCIJA POLJOPRIVREDE I POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Mjere za održivo gazdovanje prirodnim resursima

- Nastavljena je podrška za očuvanje genetskih resursa u stočarskom i biljnom sektoru.
- U 2013. prenijeto je dugovanje za sektor organske proizvodnje u iznosu od 135.490,00€ od čega je isplaćeno 74.465,30€ i to sa linije unapređivanja kvaliteta proizvoda: 34.500,00€ i linije organska poljoprivreda: 39.965,30€.

- U 2013. podržana su 134 proizvođača, ukupne vrijednosti 78.728,00€. U registru Organskih proizvođača zabilježen je rast 160 proizvođača (sertifikovanih 21).

Održivo korišćenje planinskih pašnjaka

U okviru ove mjere tokom 2013. godine podržano je

- 26.000 uslovnih grla u vrijednosti 200.000,00€ (dug iz 2012.)
- 22.650 uslovnih grla u vrijednosti 200.000,00€ (plaćeno u 2013. iako je plan n+1).

MJERE ZA POBOLJŠANJE KVALITETA ŽIVOTA I ŠIRENJE EKONOMSKIH AKTIVNOSTI U RURALNIM PODRUČJIMA

Diverzifikacija ekonomskih aktivnosti u ruralnim područjima

Podrška poljoprivrednim aktivnostima u cilju dodatnih prihoda, očuvanja kulturnog nasljeđa i tradicije tako da je u cilju poboljšanja životnih uslova i kvaliteta života u ruralnim područjima, za ovu mjeru su predviđena sredstva Agrobudžeta u iznosu od 45.000€;

Mjera je realizovana kroz Javni poziv za dodjelu podrške za divezifikaciju ekonomskih aktivnosti u ruralnim sredinama, koji je objavljen u junu 2013. godine. Podržana je jedna investicija koja je obuhvatila renoviranje tradicionalnog objekta za pružanje usluga u turizmu (iznos investicije 6.981,72€, odnosno refundirana sredstva 3.490,86€).

OBNOVA I RAZVOJ SELA I IZGRADNJA SEOSKE INFASTRUKTURE

Mjera obnova i razvoj sela i izgradnja seoske infrastrukture je sprovedena u saradnji sa opštinama, mjesnim zajednicama i režijskim odborima koji su svoje predloge projekata za obnovu i razvoj sela i izgradnju infrastrukture dostavljali Ministarstvu.

Podržani su projekti iz 19 opština i izmireno je dugovanje iz 2012. godine koje se odnosilo na panele za solarnu energiju.

6. RIBARSTVO

- Nastavljena je podrška u cilju izgradnje efikasnog sektora ribarstva i marikulture.

- Za sektor ribarstva planirano je 120.000€ za podršku razvoja sektora morskog ribarstva i marikulture, od čega je realizovano 87.910,51€.

- Za održivo upravljanje i očuvanje resursa ribe i drugih morskih organa planirano je 53.220,00€ isplaćeno 37.220,40€, dok je za program razvoja sektora slatkovodnog ribarstva planirano 40.000,00€, a isplaćeno 6.222,00€.

7. ŠUMARSTVO

REALIZACIJA NACIONALNOG ŠUMARSKOG PROGRAMA

Odsjek za razvoj i strateško planiranje

Normativni dio:

Rađeno je na izradi tri pravilnika po Zakonu o šumama koji je donešen 2010. godine, koji su usaglašeni sa Sekretarijatom za zakonodavstvo i objavljeni u Službenom listu. Takođe je rađeno na davanju mišljenja na zakone, uredbe i strategije drugih ministarstava (Zakon o nacionalnim parkovima, Zakon o zaštiti prirode, Strategija o energetskoj efikasnosti, Studija proširenja granica nacionalnog parka Durmitor)

Tematski dio:

- Usaglašavanje Godišnjeg programa gazdovanja šumama za 2013. godinu koji priprema Uprava za šume i dostavljanje Vladi CG na usvajanje;
- Usaglašavanje Predloga Odluke o davanju šuma na korišćenje putem jednogodišnjih ugovora za 2013. godinu i dostavljanje Vladi CG na usvajanje;
- Predlog zaključka za raskid koncesionog ugovora sa "Karipidis Bross" - Žabljak;
- Predlog odluke za davanje koncesije na korišćenje šuma u GJ "Paučinske šume" PJ Rožaje
- Priprema Plana sanacije šuma degradiranih šumskim požarima u 2012. godini i dostavljanje Vladi CG na usvajanje;
- Usaglašavanje Javnog poziva za davanje šuma na korišćenje putem jednogodišnjih ugovora za 2013. godinu;
- Prirema Predloga Odluke o davanju šuma na korišćenje putem jednogodišnjih ugovora za 2013. godinu - sanitarne sječe;
- Izrada Strategije razvoja šuma i šumarstva za 2014-2024.godine (priprema Nacrta dokumenta, sprovođenje javne rasprave i izrada Strateške procjene uticaja Strategije na životnu sredinu;
- Priprema Platforme o pripajanju sektora drvne industrije iz Ministarstva ekonomije sektoru šumarstva u Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja.

UPRAVNI POSLOVI

- Rad na predmetima po zahtjevima, predstavkama i molbama vezanim za šumarstvo po zahtjevima stranaka;
- Priprema mišljenja na zakup i kupovinu zemljišta i mišljenja na nacrte planskih dokumenata prostornog planiranja, po zahtjevima Ministarstva finansija i Ministarstva održivog razvoja i turizma (prijem i obrada zahtjeva, korespodencija sa Upravama za šume i vode, nadležnim opštinskim sekretarijatima za poljoprivredu, kros - sektorska saradnja unutar ministarstva u cilju kreiranja mišljenja);

- Postupanje po službenoj dužnosti u smislu sprovođenja zakona - Zakona o šumama, Zakona o reproduktivnom materijalu šumskog drveća, Zakona o javnim nabavkama - za potrebe Uprave za šume (izrada projektnih zadataka, komisijski rad, radne grupe);
- Rješavanje u prvostepenom postupku po zahtjevima za davanje saglasnosti na Programe gazdovanja šumama za gazdinske jedinice;
- Rješavanje u drugostepenom postupku po žalbama na rješenja Uprave za šume, Tenderskih komisija za davanje šuma na korišćenje.

SARADNJA SA DRUGIM MINISTARSTVIMA, INSTITUCIJAMA I ORGANIZACIJAMA

- Rad na izradi II Nacionalne komunikacije u odnosu na klimatske promjene, u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja i UNDP kancelarijom u Crnoj Gori;
- Rad na projektu TNA Assessment - Procjena tehnoloških kapaciteta Crne Gore potrebnih za borbu protiv klimatskih promjena u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja;
- Rad na projektu THEMIS - "Održivo upravljanje šumama i zaštita životne sredine", u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine i REC-om;
- Rad na izradi dokumenta "Drugi nacionalni izvještaj o stanju biodiverziteta u Crnoj Gori" u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja;
- Rad na izradi Nacionalne liste indikatora biodiverziteta, u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine;
- Rad na pripremi dokumenta "Prvi nacionalni izvještaj o borbi protiv dezertifikacije zemljišta", u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja;
- Rad na projektu "Dinarski aqvifer", u saradnji sa Ministarstvom turizma i održivog razvoja;
- Rad na programiranju IPA dokumenata i projekata (IPA II i Višekorisnička IPA);
- Izrada Studije "Osjetljivost šumarskog sektora Crne Gore na štetočine i biljne bolesti", u saradnji sa UNDP kancelarijom u Crnoj Gori;
- Izrada Izvještaja "Analiza i projekcije uticaja klimatskih promjena korišćenjem regionalnog klimatskog modela na buduće rasprostranjenje i rast glavnih vrsta šumskog drveća u Crnoj Gori", u saradnji sa UNDP kancelarijom u Crnoj Gori;
- Rad na definisanju i usaglašavanju odluke o ustanovljavanju Regionalnog parka priprode "Piva";
- Saradnja sa UNECE/FAO u pogledu izvještavanja, razmjene informacija i mišljenja na globalnom nivou.

8. MEĐUNARODNI PROJEKTI

Urađen završni izvještaj o realizaciji projekata Fodemo II u kojima je realizovano više projekata u oviru podrške razvoju šumarskog sektora u Crnoj Gori, od kojih su najznačajniji:

- Unaprijeđena metodologija satojinske inventure šuma i izrade Programa gazdovanja šumama na nivou gazdinske jedinice;

- Urađen završni izvještaj Nacionalne inventure šuma u Crnoj Gori;
- Uređen pilot projekat Plan razvoja šuma u Opštini Mojkovac;
- Urađen pilot projekat Šumarskog informacionog sistema;
- Projekat - studija u saradnji sa MONSTATOM "Potrošnja drvnih goriva u Crnoj Gori".

Odsjek za monitoring u šumarstvu

U ovom izvještajnom periodu, u okviru Odsjeka za monitoring:

- Pripremiljen je *Pravilnik o načinu vrednovanja funkcija i namjeni šuma* i *Pravilnik o izradi Programa gazdovanja šumama*;
- Izvršena je kontrola baza unešenih podataka i GIS projekata, kao i terenskih manuala za sledeće gazdinske jedinice: „Sinjajevina – Semolj“ – šume u privatnoj svojini, „Kovač“, „Ljubišnja“, „Vučje“ i „Kraljeva gora – Bunetina“ – šume u državnoj svojini, dostavljene od izvođača radova i ta procedura je i dalje u toku;
- Donešena su dva rješenja o davanju saglasnosti Programa gazdovanja za gazdinske jedinice:„Županica“ i „Crnja – Ibarac“;
- Izvršen je dio terenske kontrole prikupljanja taksacionih podataka za gazdinske jedinice: ”Kaludarsko Dapsićka rijeka”, ”Gornji Šaranci” i “Donji Šaranci”;

Rad službenika Odsjeka za monitoring ogledao se i kroz:

- učešće u radu komisije u sprovođenju postupka po žalbi D.O.O. „Bambis stolarija“ Podgorica protiv rješenja Uprave za šume Plevlja vezano za dodjelu koncesija za gazdinsku jedinicu: „Kozička rijeka“ i pripremi predloga rješenja;
- učešće u radu radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore EU, koje se odnosi na pregovaračko poglavlje 27 – Zaštita životne sredine i klimatske promjene;
- učešće u radu radne grupe IV, Nacionalne konvencije o evropskoj integraciji Crne Gore;
- rad i popunjavanje upitnika za potrebe međunarodnog izvještavanja;
- učešće u formulisanju predloga za Nacionalni plan razvoja;
- učešće u aktivnostima usklađivanja nacionalnog zakonodavstva koje se odnosi na pružanje usluga sa pravilima EU, za popunjavanje Upitnika za pregled zakonodavstva vezano za Direktivu o uslugama na unutrašnjem tržištu;
- popunjavanje godišnjeg izvještaja za oblast šumarstva o implementaciji Nacionalne strategije održivog razvoja (NSOR);
- učešće u radu Komisije za pregled realizacije šumsko-uzgojnih radova izvršenih od strane Uprave za šume u jesenjem dijelu;
- učešće u radu Komisije za kontrolu sječa u dijelu područja Plav;
- učešće na radionici Održivo upravljanje šumama i zaštita životne sredine;

Rad Odsjeka za monitoring, u cilju realizacije aktivnosti IPA i FODEMO projekta, prikazujemo i kroz:

- učešće u formiranju predloga neophodne tehničke specifikacije za šumarski informacioni sistem, koji predstavlja osnovu za kupovinu hardvera i softvera i pružanje potrebne obuke za njihovo korišćenje;
- učešće u započetim aktivnostima na integrisanju zahtjeva Nature 2000 prilagođavanjem Priručnika za planiranje gazdovanja šumama, kao osnove za integrisanje ovih zahtjeva u svu plansku dokumentaciju iz oblasti planiranje gazdovanja šumama;
- u okviru projekta „Podrška sektoru šumarstva vezano za propise NATURA 2000", održan je teoretski i praktični dio obuke o primjeni Natura 2000 standarda u izradi Programa gazdovanja šumama. Pored inženjera šumarstva iz Uprave za šume, obuci su prisustvovale i kolege iz Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja (Odsjek za monitoring), predstavnici izvođača radova u procesu izrade PGŠ (Institut za šumarstvo-Podgorica, Šuma Plan - Banja Luka i Taxus-Pljevlja), Agencije za zaštitu životne sredine i šumarske inspekcije;
- učešće u radu Radne grupe za izradu Strategije sa planom razvoja šuma i šumarstva (Nacionalne šumarske strategije),
- učešće u pripremanju finalnog izvještaja, u cilju završetka projekta Nacionalna inventura šuma;
- učešće u projektu WISDOM (Woodfuels Integrated Supply/Demand Overview Mapping) - u saradnji sa FAO. Cilj ovog projekta je da se integrišu podaci o ponudi i potražnji drvnih energenata kroz pregledno mapiranje i kao ulazne informacije obuhvata podatke Nacionalne inventure šuma, planiranja gazdovanja šumama, postojeće baze podataka i GIS-a o potencijalima drvne biomase u Crnoj Gori;

Pored nabrojanih aktivnosti službenici Odsjeka za monitoring odrađivali su i svakodnevne potrebe u okviru Odsjeka kao i iskazanim potrebama od strane drugih organizacionih jedinica.

IZVJEŠTAJ O DRUGOSTEPENOM UPRAVNOM RJEŠAVANJU (PO ŽALBAMA) IZ OBLASTI ŠUMARSTVA ZA 2013. GODINU I UPRAVNOM SPORU

U oblasti šumarstva u 2013. godini na drugostepeno upravno rješavanje u Ministarstvo je pristiglo ukupno 34 žalbe odnosno prigovora od čega je:

- ✓ 9 žalbi izjavljenih protiv rješenja Uprave za šume – Pljevlja;
- ✓ 25 prigovora izjavljenih protiv odluka Tenderske komisije ovog ministarstva za davanje šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju za 2013. godinu.

U rješavanju po žalbama izjavljenim protiv rješenja Uprave za šume, ovo ministarstvo je dvije žalbe odbilo kao neosnovane; jednu žalbu usvojilo - poništilo prvostepeno rješenje i predmet vratilo Upravi za šume na ponovni postupak; četiri žalbe djelimično usvojilo i preinačilo prvostepeno rješenje; a dvije žalbe koje su pristigle u decembru mjesecu još nije riješilo – postupak rješavanja je

u toku. Od ovih žalbi četiri žalbe su izjavljene protiv rješenja o raskidu koncesionih ugovora, a pet žalbi protiv rješenja o obračunu koncesione naknade.

Jedno rješenje o raskidu koncesije za DOO „Alpet“ - Plav je konačno i pravosnažno nakon donošenja presude Upravnog suda; dva rješenja koja se odnose na DOO „Karapidis“ su poništena i predmeti su vraćeni Upravi za šume na ponovni postupak, a žalba protiv rješenja o raskidu koncesije za DOO „WOOD“ Žabljak je u postupku rješavanja. Četiri žalbe na rješenja o obračunu koncesione naknade su riješene tako što je ovo ministarstvo svako od tih rješenja preinačilo, a rješavanje jedne žalbe je još uvijek u toku.

Pored ovih postupaka na drugostepenom upravnom rješavanju u Ministarstvu se nalazi još jedan predmet koji datira iz prethodnog perioda, a koji je do sada više puta bio i predmet razmatranja i na Upravnom sudu, a u jednom navratu i na Vrhovnom sudu. Radi se o žalbi DOO „Bambis“ – Podgorica protiv rješenja Uprave za šume, u predmetu davanja šuma na korišćenje po konkursu iz 2008. godine. U cilju konačnog rješavanja tog spornog odnosa, ministar poljoprivrede i ruralnog razvoja je obrazovao komisiju sa zadatkom da na temeljnoj i principijelnoj osnovi sprovede postupak i donese odgovarajuće rješenje.

Trenutno u navedenim postupcima, svakako i zbog sadašnje faze u kojima se oni nalaze, ovo ministarstvo nije u saznanju da je pokrenut ni jedan upravni spor.

Kada je riječ o prigovorima (25) izjavljenim protiv odluka Tenderske komisije ovog ministarstva za davanje šuma na korišćenje prodajom drveta u dubećem stanju za 2013. godinu, treba naglasiti da se ovdje radi o specifičnom postupku davanja šuma na korišćenje, primjenom propisa o državnoj imovini, u kojem Tenderska konisija ima kompetencije i prvostepenog i drugostepenog upravnog organa.

U rješavanju po prigovorima izjavljenim protiv svojih prvostepenih odluka, Tenderska komisija je 15 prigovora odbila kao neosnovane, a 10 prigovora usvojila –preinačivši svoju prvobitnu odluku.

Ovo ministarstvo je u saznanju da je do sada samo jedna odluka Tenderske komisije osporena kod Upravnog suda. Imajući u vidu da je Tenderska komisija u toku sprovođenja postupka donijela blizu 100 odluka (prvostepenih i drugostepenih), kao i da zbog isteka rokova ne treba očekivati više sporova, može se zaključiti da je ona uspješno izvršila svoj zadatak.
U rješavanju žalbi izjavljenih protiv rješenja Uprave za šume, od kojih četiri aktuelna postupka traju duže od godinu dana, uočljivo je da u pojedinim slučajevima (valja očekivati da to nije češći slučaj) Uprava za šume nema ustanovljen stabilan i pouzdan sistem monitoringa i kontrole nad gazdovanjem šumama od strane korisnika šuma – koncesionara, kako je to predviđeno članom 6. stav 3. Zakona o šumama. Zato se često i dešava da pored grešaka u sprovođenju postupka (povrede pravila upravnog postupka) imamo prvostepena rješenja u postupcima u kojima nije pravilno utvrđeno činjenično stanje što neminovno dovodi do poništavanja prvostepenog rješenja i vraćanja na ponovni postupak, ponekad i u više navrata, a time i do dugog trajanja postupka. Kada se o ovome govori, posebno se imaju u vidu postupci pokrenuti po pravnim sredstvima DOO „WOOD“ Žabljak i DOO „Karapidis“. Treba naglasiti da bez valjanih dokaza, brižljivo sačuvanih odnosno obezbijeđenih u postupku kontrole i monitoringa, uključujući i dokaze o uručenju – dostavi (dostavnice), kada stranka ne priznaje da je određeni akt primila, država nema šansi na uspjeh u sporu sa „lošim“ koncesionarima, budući da oni bukvalno ne biraju sredstva da ostvare svoje interese. Zbog svega toga ogromna je i nezamjenljiva uloga i odgovornost prvostepenog

organa u konkretnom Uprave za šume, koji se najčešće na bilo koji način ne može nadomjestiti aktivnostima drugostepenog organa.

UPRAVE ZA ŠUME

REALIZACIJA PLANA KORIŠĆENJA ŠUMA U DRŽAVNOJ SVOJINI U 2013 GODINI

Tabela 6.: *Posječena neto drvna masa u državnim šumama*

PODRUCNE JEDINICE	POSJECENA DRVNA MASA (m^3)		
	Četinari	**Lišćari**	**Ukupno**
PLJEVLJA	45 248	10 098	55 346
ROŽAJE	62 352	3 765	66 117
BERANE	17 119	6 837	23 956
ŽABLJAK	11 084	204	11 288
KOLAŠIN	3 645	24 660	28 305
PLUŽINE	10 846	14 2666	25 112
BIJELO POLJE	19 235	7 870	27 105
ANDRIJEVICA	5 588	9 110	14 698
PODGORICA	1 653	6 884	8 537
DANILOVGRAD	565	5 641	6 206
NIKŠIC	4 938	12 822	17 760
MOJKOVAC	1 920	3 215	5 135
PLAV	3 484	3 025	6 509
UKUPNO	**187 680**	**110 414**	**298 094**

Tabela 7.: *Prosječena neto drvna masa u privatnim šumama i naplaćena taksa za 2013. godinu*

PODRUCNE JEDINICE	POSJECENA NETO DRVNA MASA U PRIVATNIM SUMAMA m3			NAPLACENA TAKSA €
	Četinari	**Lišćari**	**Ukupno**	
PLJEVLJA	18 171	5 836	24 009	74.584,51
ROŽAJE	1617	341	1651	8.199,00
BERANE	6 722	1 749	8 471	37.104,90
ŽABLJAK	1 084	65	1 149	5.202,67
KOLAŠIN	1 420	9 820	11 240	30.945,00
PLUŽINE	285	2 827	3 112	6.807,23
BIJELO POLJE	3 950	6 039	9 989	29.855,58
ANDRIJEVICA	1 006	1 588	2 594	10,549,77
PODGORICA	40	3 973	4 013	14.849,50
DANILOVGRAD		973	973	2.054,00
NIKŠIC	84	15 207	15 292	30.724,29
CETINJE	20	3 510	3 530	9.355,95
MOJKOVAC	269	760	1029	2.720,00
PLAV	2 418	852	3 270	13.791,05
ŠAVNIK		2001	2001	4.830,73
BAR, ULCINJ		999	999	1.810,00

UKUPNO	**37 086**	**56 233**	**93 316**	**283.384,18**

Tabela 8.: *Ukupna realizacija šumsko – uzgojnih radova za 2013. godini*

PODRUČNA JEDINICA	**A. NJEGA ŠUMA**	**B. OBNOVA ŠUMA**		**C. PODIZANJE NOVIH ŠUMA**		**D. REKONSTR ŠUMA**		**POŠUM. PRIVAT. PARC.**	**UKUPNO**		**Troškovi EUR-a**
	Površ (ha)	Sadnica (kom)	Površ. (ha)	Sadnica (kom)	Površ. (ha)	Sadn. (kom)	Povr. (ha)	Sadnica (kom)	Sadnica (kom)	Površ. (ha)	
PLJEVLJA	-	-	-	-	-	-	-	1.092	1.092	-	-
ROŽAJE	-	40.500	13,50	-	-	-	-	5.950	46.450	13,50	12.430,00
BERANE	-	-	-	-	-	-	-	19.950	19.950	-	150,00
PLAV	-	45.000	15,00	-	-	-	-	-	45.000	15,00	10.294,00
B.POLJE	10,61	130.000	53,50	-	-	-	-	72.530	202.530	64,11	27.283,00
ŽABLJAK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KOLAŠIN	-	67.000	44,90	-	-	-	-	9.171	76.171	44,90	15.057,50
ANDRIJEV.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
PLUŽINE	-	3.750	2,50	27.460	11,66	-	-	3.790	35.000	14,16	3.375,00
ŠAVNIK	-	25.000	10,00	8.000	3,24	-	-	-	33.000	13,24	3.465,00
DANILOVG.	-	100.000	25,00	-	-	-	-	-	100.000	25,00	12.590,00
PODGORICA	-	-	-	60.000	20,00	-	-	1.000	61.000	20,00	9.900,00
NIKŠIĆ	-	129.500	59,00	-	-	-	-	700	130.200	59,00	14.505,00
MOJKOVAC	-	75.000	35,10	-	-	-	-	1.413	76.413	35,10	25.125,00
CETINJE	-	10.000	3,30	-	-	-	-	-	10.000	3,30	1.600,00
BAR	-	-	-	1.200	0,60	-	-	-	1.200	0,60	-
TIVAT	-	-	-	-	-	-	-	2.000	2.000	-	-
KOTOR	-	-	-	-	-	-	-	3.000	3.000	-	-
UKUPNO	**10,61**	**625.750**	**261,80**	**96.660**	**35,50**	**-**	**-**	**120.596**	**843.006**	**307,91**	**135.774,50**

NAPOMENA :

P.J. Berane je za jesenju sadnju dala 30.000 sadnica;
P.J. Plav (sadnice potiču iz rasadnika “Montenomaks” Nikšić);

P.J. Pljevlja nije dostavila izvještaj za 2.800 sadnica koje je preuzela iz rasadnika "Montenomaks" Nikšić u proljeće 2013. godine (nije ušlo u zbir tabele).

Zalihe iz 2012.godine (ukupno 1.100 sadnica) nijesu ušle u zbir ove tabele jer su podaci dostavljeni krajem januara 2014. godine. Od navedenih zaliha P.J. Berane je otpisala 300 sadnica bagrema, a P.J. Danilovgrad je 800 sadnica crnog bora podijelila pravnim licima.

Utrapljeno za 2014.godinu 171.600 sadnica (P.J. Rožaje, Berane i Plav).

LOVSTVO

Tokom februara 2013. godine, Vlada je donijela novu Odluku o dodjeli lovišta „Nikšić" na korišćenje, koju je pripremilo ovo, u skladu sa sugestijama Upravnog suda Crne Gore, koji je iz formalnih razloga poništio predhodnu Odluku Vlade o dodjeli lovišta „Nikšić" na korišćenje. Sa korisnikom lovišta je potpisan Ugovor o korišćenju lovišta „Nikšić", na period od 10 godina. Na ovu odluku je podnijeta tužba radi njenog poništaja, od strane drugog ponuđača na konkursu za dodjelu ovih lovišta na korišćenje - Javnog preduzeća za uzgoj, zaštitu i lov divljači „Dr Zoran Kesler", čiji je osnivač bila Opština Nikšić. U međuvremenu je Opština Nikšić donijela Odluku o prestanku važenja odluke o osnivanju Javnog preduzeća za uzgoj, zaštitu i lov divljači „Dr Zoran Kesler" i dostavila Upravnom sudu Crne Gore zahtjev za povlačenje tužbe i Upravni sud je donio Rješenje kojom se postupak obustvalja, čim je gore pomenuta Odluka Vlade postala pravosnažna.

U 2013. godini svi korisnici lovišta su u zakonskom roku dostavili Godišnje lovne planove, Izvještaje o izvršenim radovima i sprovedenim mjera u prethodnoj lovnoj godini predviđene godišnjim lovnim planovima, kao i Katastre lovišta.

Ministarstvo je dalo odobrenje na dostavljene Godišnje lovne planove svim korisnicima lovišta, kao i saglasnost za organizovanje lova strancima, za sve podnosioce zahtjeva. Od strane korisnika lovišta, ovom Ministarstvu je dostavljeno 13 Lovnih osnova radi davanja saglasnosti. Za njih 9 je data saglasnost (dvije dostavljene u 2012. godini), za jednu je odbijen zahtjev za davanje saglasnosti i ista vraćena korisniku lovišta na doradu, a za tri je zatražena dopuna dokumentacije, dok su dvije Lovne osnove je u fazi pregleda. Takođe, 8 korisnika lovišta je dostavilo svoje opšte akte donošene na osnovu člana 60 Zakona o divljači i lovstvu, na davanje saglasnosti, koji su takođe u fazi pregleda.

9. VODOPRIVREDA

UPOTREBA SREDSTAVA U VODOPRIVREDI

U 2013. godini, u sektoru vodoprivrede su postignuti izuzetno dobri rezultati. Može se slobodno reći da je ova godina bila izuzetno dinamična u pogledu realizacije Programa podstcanja projekata u vodoprivredi koji donosi Vlada Crne Gore, a koji se odnose na stvaranje boljih uslova za život i rad u ruralnim područjima i vraćanje mlade populacije na ta područja. Takođe se dosta uradili po pitanju normativnih akata, kao i na polju međunarodne saradnje. Kada su u pitanju infrastrukturni projekti može se istaći da se ove godine završilo 17 vodvoda i to:

1. **Opština Andrijevica** – predviđeno 20.000 eura
   Završeno u ovoj godini 7 vodovoda.
   Uloženo 70.000 € sa lokalnom upravom – 150 domaćinstava dobilo vodu.
   Za 2014. godinu je predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Krokori;
- Izgradnja vodovoda Božići

2. **Opština Žabljak** – predviđeno 15.000 €
   Završen vodovod Uskoci; 20.000 € – 15 domaćinstava dobilo vodu.
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Pitomina;
- Izgradnja vodovoda Šaranci.

3. **Opština Plužine** – predviđeno 15.000 €
   Završen vodovod Boričje; 75.000 € – 44 domaćinstva dobilo vodu.
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Gostaja-Seljkovac;
- Izgradnja vodovoda Bezuja.

4. **Opština Pljevlja** – predviđeno 20.000 €
   Završen vodovod Borovica;
   Ukupna investicija 90.000 € - 50 domaćinstava dobilo vodu.
   U toku izgradnja vodovoda Kozice i
   Gornji i Donji Milunići (predviđeno da se isti planiraju i za 2014. godinu).

5. **Opština Šavnik** – predviđeno 25.000 €
   Završen vodovod Godijelja - 10.000 € – 15 domaćinstava dobilo vodu;
   Završen vodovod Klisure; 25.000 € – 20 domaćinstava dobilo vodu..
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Bijela;
- Izgradnja vodovoda Gornja Bukovica.

6. **Opština Bijelo Polje** – predviđeno 30.000 €
   Završen vodovod Gubavač – ukupna investicija 150.000 € – 300 domaćinstava dobilo vodu.
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda u MZ Zaton.

7. **Opština Rožaje** – predviđeno 40.000 €
   Završen vodovod Seošnica; 200.000 € – 300 domaćinstava dobilo vodu.
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Bijela Crkva.

8. **Opština Mojkovac** – predviđeno 40.000 €
   Završen vodovod Štitarica – 15 domaćinstava dobilo vodu.
   Za 2014. godinu predviđeno:
- Izgradnja vodovoda Slatina;
- Izgradnja vodovoda Pržište.
-

9. **Opština Berane** – predviđeno 40.000 €
   U toku izgradnja vodovoda Polica i Petnjica.

10. **Opština Kolašin** – predviđeno 15.000 €
    U toku realizacija manjih seoskih vodovoda.
    Nemamo potpunu informaciju niti predloge za 2014. godinu

11. **Opština Nikšić** – predviđeno 60.000 €
    Završen vodovod Šume – investicija 80.000 € – 44 domaćinstva dobilo vodu.
    Završene dvije površinske akumulacije u Goliji – 30.000 €
    Donacija Ambasade Kine – 20.000 €.

12. **Opština Cetinje** – predviđeno 30.000 €
    Završen vodovod Dubovik – 90.000 € - 30 domaćinstava dobilo vodu.
    Vodovod Prekornica – Boguti – 80.000 € - 20 domaćinstava dobilo vodu.

13. **Opština Berane** – predviđeno 40.000 €
    U toku je realizacija vodovoda Petnjica

14. **Opština Danilovgrad** – predviđeno 30.000 €
    Programom je predviđeno:
1. Izgradnja vodovoda – sanacija vodovoda Bandići – Komani
2. Vodovod u MZ Pavkovići
3. Vodovod u MZ Vučica

15. **Opština Bar** – predviđeno 20.000 €
    U toku je izgradnja vodovoda u MZ Gluhi Do
    Do sada uloženo 40. 000 €
    Ukupno uloženo 920.000 €, od čega 410.000 € Ministarstvo poljoprivrede. Sa realizacijom ovih projekata oko 1020 domaćinstava je riješilo pitanje vodosnabdijevanja.

    Takođe u cilju rješavanja pitanja vodosnabdijevanja izvršeni su HG - istražni radovi u opštinama Cetinje i Kotor. U Cetinju smo sa lokalnom upravom učestvovali u finasiranju istražnih radova u Rvašima i Boboji sa 7.000 € i u Kotoru u selu Pobrđe sa 5.000 €.

ZAKONODAVNI DIO:

1. Donijet je Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravu neplovidbenih korišćenja međunarodnih vodotoka. Konvencija o pravu neplovidbenih korišćenja međunarodnih vodotoka je jedan od najznačajnijih međunarodnih multilateralnih ugovora, koji regulišu oblast upravljanja vodama. Donošenje ove Konvencije je od velikog značaja, prije svega, zbog toga što se njom prvi put putem jednog međunarodnog ugovora, na univerzalnom međunarodnom planu utvrđuju uslovi za korišćenje, razvoj, očuvanje, upravljanje i zaštitu međunarodnih vodotoka i unapređenje njihovog optimalnog i održivog korišćenja u neplovidbene svrhe. Zato je donošenje ovoga Zakona od izuzetnog značaja za državu Crnu Goru. Ova Konvencija je usvojena od strane Generalne Skupštine UN-a 21. maja 1997.g.

2. Donijet je Zakon o potvrđivanju Konvencije zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera. Donošenje Zakona o Konvenciji o zaštiti i korišćenju prekograničnih vodotoka i međunarodnih jezera, po svom sadržaju predstavlja veoma značajan međunarodni regionalni ugovor u ovoj oblasti. Svrha ove Konvencije je da se njom ustanovljavaju obaveze od značaja za prevenciju, suzbijanje i redukciju prekograničnog zagađenja, obezbjeđenje održivog gazdovanja vodama, očuvanje vodenih potencijala i zaštitu životne sredine, i s tim u vezi bilateralnu i multilateralnu saradnju, konsultacije, monitoring i ostalo. Ova Konvencija je usvojena od Evropske Komisije UN-a u Helsinkiju 17. marta 1992.g.

3. U proceduri je Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o vodama. Obaveza donošenja novog Zakona o vodama, odnosno izmjene i dopune Zakona o vodama je usklađivanje ovoga Zakona sa direktivama EU o vodama.

MEĐUNARODNA SARADNJA

1. U toku je realizacija hitnih mjera – predviđenih Memorandumom o razumijevanju potpisanog sa Republikom Albanijom, a koji se odnosi na regulaciju rijeka Drima i Bojane. U toku su aktivnosti radnih grupa državnih komisija na utvrđivanju kote nasipa. U decembru mjesecu su u Tirani obavljeni razgovori predsjednika državnih komisija o daljoj realizaciji tih mjera. Kada su u pitanju dugoročne mjere projekta regulacije Skadarskog jezera, Drima i Bojane u narednih mjesec-dva će se usmjeriti prema Vladi sa detaljnom informacijom, i predlogom daljih aktivnosti na realizaciji ovog projekta.

2. Očekuje se potpisovanje Ugovora sa BiH, o novim vodoprivrednim odnosima dvije države.

3. U Beogradu 9-og decembra potpisan je Memorandum sa Savskom komisijom, inače vrlo važan dokumet za prekograničnu saradanju u oblasti zaštite i upravljanja vodama između zemalja članica Savske Komsije.

4. Takođe, postoji aktivno učešće u radu Dunavske komisije i na implementaciji Drimske dekleracije.

IZVJEŠTAJ O RADU SPECIJALISTIČKE VETERINARSKE LABORATORIJE

Javna ustanova, Specijalistička veterinarska laboratorija počela je zvanično sa radom 1. marta 2005. godine na osnovu Odluke o osnivanju Javne ustanove Specijalistička veterinarska laboratorija („Sl. list RCG“ broj 68/04) koju je donijela Vlada Republike Crne Gore u oktobru 2004. godine. Svoje aktivnosti Laboratorija obavlja u svom poslovnom objektu u Podgorici. Upravni odbor čine: Sunčica Boljević, Predsjednica, Biljana Blečić, član i mr Nikola Pejović, član, dok je direktor mr Dejan Laušević.

Tokom 2013. godine, Laboratorija je posebnu pažnju posvetila održavanju povjerenja u kvalitet svih akreditovanih i neakreditivanih laboratorijskih metoda ispitivanja. U tom smislu, Laboratorija je tokom 2013. godine učestvovala u devet šema međunarodnih uporednih laboratorijskih ispitivanja (proficiency test) za 14 različitih metoda ispitivanja: mikrobilogija hrane (listeria, salmonella, enterobacteriaceae, aerofilne bakterije, E.coli), salmonella u biološkom materijalu, avijarna influenca, klasična kuga svinja, bjesnilo, enzootska leukoza goveda, bruceloza, bolest plavi jezik, slinavka i šap, atipična kuga živine. Ova uporedna ispitivanja su u najvećem broju bila organizovana od strane EU referentnih laboratorija ili menunarodno akreditivanih institucija. Laboratorija je ova ispitivanja sprovela sa vrlo uspješnim rezultatima koji predstavljaju pravi menunarodni dokaz kompetentnosti i kvaliteta ispitivanja koja vrši. Laboratorija, je krajem 2013. bila predmet redovnog nadzora od strane Akreditacionog tijela Crne Gore kojom je potvrđen visok stepen posvećenosti Laboratorije u poštovanju svih zahtjeva standarda MEST ISO/IEC 17025:2006. Istovremeno, izvršeno je i proširenje akreditacije za dodatnu novu metodu – bolest plavi jezik. Ovim, Specijalistička veterinarska laboratorija je i tokom 2013. godine nastavila da ispunjava jedan od najvažnijih zahtjeva EU regulative u pogledu potvrde kvaliteta laboratorijskih ispitivanja koje vrši i u pogledu pouzdanosti rezultata koje izdaje.

Izvršena laboratorijska ispitivanja tokom 2013. god., mogu se podijeliti u dvije grupe:

- Izvršena ispitivanja u skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2013. godini („Sl. list Crne Gore“ broj 17/13) i
- Izvršena ispitivanja po zahtjevima vlasnika životinja i subjekata u poslovanju sa hranom životinjskog porijekla i hrane za životinje.

U 2013. godini primljeno je ukupno 3.569 zahtjeva za ispitivanje i izdato je 3.542 izvještaja o laboratorijskom ispitivanju što predstavlja 99,3%. Na osnovu prihvaćenih zahtjeva za laboratorijsko ispitivanje dostavljenih uzoraka, izvršeno je ukupno 142.590 pojedinačnih laboratorijskih ispitivanja različite vrste. Laboratorija je organizovala ukupno 119 izlazaka na teren svoje ekipe za uzorkovanje u cilju uzorkovanja hrane životinjskog porijekla i briseva za kontrolu higijenskog stanja kod subjekata u poslovanju s hranom, zatim ribe u okviru monitoringa bolesti slatkovodnih riba u registrovanim pastrmskim ribnjacima, kao i školjki u okviru programa monitoringa bolesti školjki u registrovanim uzgajalištima.

Ispitivanju na osnovu Programa obaveznih mjera zdravstve zaštite životinja u 2013. god. („Sl. list CG“ broj 17/13) vršena su po Ugovoru sa Veterinarskom upravom Crne Gore broj: 174/1 od 17.05.2013., odnosno broj 323/13-0101-17/2 od 08.04.2013. godine.

Bruceloza goveda: ispitano je 50.024 uzorka čime je zacrtani plan iz Programa ispunjen (89,33% od planiranog). Ni u jednom dostavljenom uzorku nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucellae spp*.

Bruceloza malih preživara: ispitano je 33.033 uzorka odnosno 80,57% u odnosu na plan iz Programa. U dva dostavljena uzorka iz dva stada utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela protiv *Brucellae spp*.

Enzootska leukoza goveda: ispitano je 43.879 uzoraka, čime je zacrtani plan iz Operativnog programa ispunjen (86,04% od planiranog). Laboratorijskim ispitivanjima utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela na enzootsku leukozu goveda u ukupno 13 uzoraka i to: 11 sa područja opštine Ulcinj, 1 sa područja opštine Nikšić i 1 sa područja opštine Mojkovac.

Klasična kuga svinja: ispitano je šest sumnjivih uzoraka, 1.007 uzoraka domaćih svinja radi ispitivanja imuniloškog statusa i 93 uzoraka divljih svinja. Zaraza nije potvrđena ni u jednom uzorku, dok je procenat imunološki zaštićenih svinja od 72% na zadovoljavajućem nivou.

Afrička kuga svinja: po prvi put u Crnoj Gori sprovedeno je laboratorijsko ispitivanje na afričku kugu svinja i to: šest sumnjivih uzoraka domaćih svinja i 43 uzorka divljih svinja, pri čemu zaraza nije potvrđena ni u jednom slučaju.

Bjesnilo: u ukupno 15 dostavljenih materijala u slučaju sumnje, zaraza nije potvrđena ni u jednom slučaju. U kontroli peroralne vakcinacije lisica ispitano je 346 uzoraka na utvrđivanje starosti i prisustvo tetraciklina (biomerkera) i 339 uzoraka tkivne tečnosti lisica na prisustvo specifičnih antitijela na virus bjesnila.

Bolesti pčela: od 116 dostavljenih i obranenih uzoraka pčela i/ili pčelinjeg legla, američka kuga, kao najopasnija bolest pčela na našim prostorima, je registrovana na teritoriji 3 opštine (Pljevlja, Nikšić i Bar), u 6 pčelinjaka i ukupno 11 pčelinjih društava.

Bolest plavi jezik: ispitano je ukupno 1003 uzoraka ovaca i 843 uzoraka goveda pri čemu je utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela protiv virusa bolesti plavi jezik u 22 uzoraka goveda, u kojima dodatnim - potvrdnim ispitivanjem nije utvrđeno prisustvo virusa bolesti.

Avijarna influenca: ispitano je 1.000 uzoraka domaće živine i 100 uzoraka divljih ptica i ni u jednom slučaju nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus avijarne influence, niti je detektovano prisustvo sekvence RNA virusa visokopatogene avijarne influence.

Atipična kuga živine: u 879 uzoraka krvnih seruma kokošaka, od ukupno ispitanih 1.000, utvrđeno je prisustvo specifičnih antitijela na virus atipične kuge živine. Ovi podaci ukazuju na izloženost ispitivanih jedinki virusu Newcastle bolesti – vjerovatno kao posljedica uspješne vakcinacije živine. U 121 uzorak nije utvrneno prisustvo specifičnih antitijela na virus atipične kuge živine, što upućuje na zaključak da ove ispitivane jedinke nijesu dolazile u kontakt sa virusom atipične kuge živine, ni terenskim – infektivnim sojem, ni vakcinalnim sojem.

Slinavka i šap: ispitivanjem svih 300 uzoraka (150 goveda + 150 ovaca) nije utvrđeno prisustvo specifičnih antitijela na virus slinavke i šapa.

Monitoring bolesti slatkovodnih riba: Ispitano je 99 uzoraka riba iz registrivanih ribnjaka i ni u jednom uzorku nije izolovan patogen opasan po zdravlje ljudi, niti je utvrđen izazivač bolesti koje se obavezno prijavljuju OIE.

Monitoring bolesti školjki: Ispitivanje prisustva bolesti školjki u registrovanim uzgajalištima po prvi put je sprovedeno u Crnoj Gori i obuhvatilo je ispitivanje prisustva bonamioze i martelioze. Ispitano je ukupno 315 uzoraka školjki i u tri uzorka mediteranske dagnje (mušulje) utvrđeno prisustvo infekcije parazitom *Marteilia refringens* Tokom godine izvršena su i brojna druga dijagnostička ispitivanja u pojedinačnim slučajevima sumnje na postojanje neke zarazne bolesti domaćih životinja.

Tabela 9.: Obim ostalih ispitivanja po vrstama izvan Programa obaveznih mjera zdravstvene zaštite:

VRSTA ISPITIVANJA	Broj uzoraka
Mikrobiološko ispitivanje hrane životinjskog porijekla	2.683
Mikrobiološko ispitivanje briseva u kontroli higijene objekata	1.360
Mikrobiološko ispitivanja hrane za životinje	33
Mikrobiološki pregledi briseva životinja (grlo, nos, uho, vagina,...)	19
Mikrobiološko ispitivanje kloakalnih briseva živine na salmonelozu	527
Mikrobiološko ispitivanje transportnih podloški živine na salmonelozu	6
Mikrobiološko ispitivanje fecesa živine na salmonelozu	48
Mikrobiološko ispitivanje uginuća živine na salmonelozu	131
Mikrobiološko ispitivanje fecesa	7
Mikrobiološko ispitivanje unutrašnjih organa životinja (patološki materijal)	28
Mikrobiološko ispitivanje fecesa, urina	1
Klinički, patomorfoloski, bakterioloski pregled riba	10
Virusološki pregled riba	3
Mikrobiološko ispitivanje mastitisa krava	759
Mikrobioloski pregledi briseva (površine objekata za životinje)	0
Bakteriološko ispitivanje na antrax (patološki materijal)	11
Ispitivanje uzoraka koža na antrax za izvoz (askoli precipitacija)	65
Koprološki pregledi	16
Parazitološki pregledi – razni	1
Patomorfolološki pregledi	4
Patohistoloski pregled	2
Pregled mesa domaćih svinja na trihinelozu	28
Pregled mesa divljih svinja na trihinelozu	6

Lajšmanioza pasa (IFA-test)		33
Erlihioza pasa		8
Kokcidioza		1
Nozemoza		16
Varoza		7
zene živine tokom trajanja karantina:	Avijarna influenca	30
	Infektivni burzitis	25
	Infektivni bronhitis	25
	Newcastle bolest	30
	Mikoplazmoza	25
Ispitivanje uvezenih goveda tokom trajanja karantina:	Bruceloza	15
	Enzootska leukoza	15
Ispitivanje uvezenih ovaca tokom trajanja karantina:	Bruceloza	32
	Plavi jezik	32
Ispitivanje uvezenih koza tokom trajanja karantina:	Bruceloza	88
	Plavi jezik	88
Ispitivanje uvezenih riba tokom trajanja karantina:	bakteriološko, parazitološko	1

Pored pomenutih laboratorijskih ispitivanja, Specijalistička veterinarska laboratorija je za potrebe Veterinarske uprave, a u skladu sa Programom obaveznih mjera zdravstvene zaštite životinja u 2013. god. obezbijedila adekvatno čuvanje u uslovima kontrolisane temperature i pravovremenu raspodjelu vakcina i bioloških dijagnostičkih sredstava ovlašćenim veterinarskim ambulantama u Crnoj Gori.

U toku svakodnevnog obavljanja svoje djelatnosti, zaposleni Specijalističke veterinarske laboratorije redovno su učestvovali u trening programima i stručnim skupovima sa ciljem unaprjeđenja svojih stručnih kvalifikacija i vještina, kako u zemlji tako i u inostranstvu.

IZVJEŠTAJ O RADU FITOSANITARNE UPRAVE

Izvještaj se dostavlja u skladu sa članom 64 stav 3 Zakona o državnoj upravi (Sl. list RCG br. 38/03, 22/08 i 42/11) i obavezom Fitosanitarne uprave da najmanje jednom godišnje podnosi Ministarstvu poljoprivrede i ruralnog razvoja izvještaj o radu i stanju u fitosanitarnoj oblasti, o realizaciji svojih aktivnosti i preuzetih obaveza, kao i o izvršavanju zakona i drugih propisa, realizaciji programa i zaključaka Vlade, mjera koje su preduzete i njihovih rezultata.

Organigram Fitosanitarne uprave

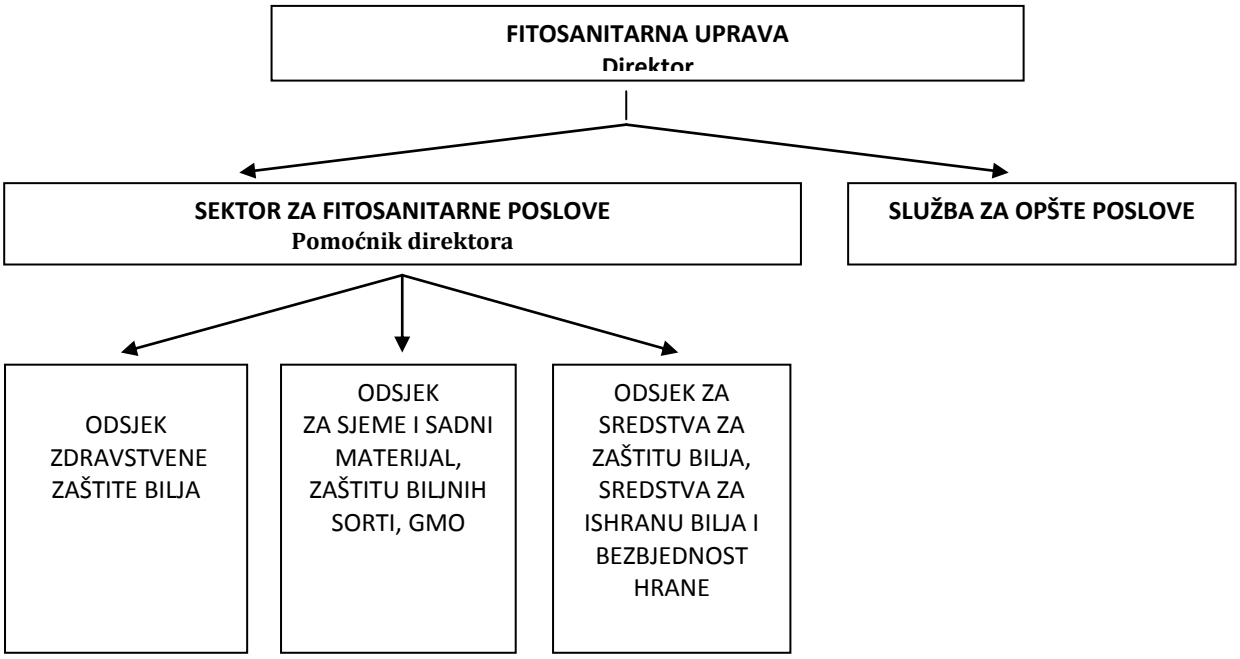

U skladu sa aktom o sistematizaciji radnih mjesta od 26. februara 2009. u Fitosanitarnoj upravi predviđeno je ukupno 17 službeničkih i namještеničkih radnih mjesta uključujući direktora (bez odsjeka za inspekcijski nadzor). Sva predviđena radna mjesta nijesu popunjena te je u Fitosanitarnoj upravi bilo zaposleno ukupno 10 službenika i namještenika. Krajem decembra 2013. godine usvojen je akt o sistematizaciji radnih mjesta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i Fitosanitarne uprave kao organa u sastavu. Ovom sistematizacijom sistematizovana su službenička i namještenička radna mjesta za 17 izvršilaca, **od čega je popunjeno 5 radnih mjesta uključujući i direktora.**

Tabela 10.: Ljudski resursi Fitosanitarne uprave – sadašnje stanje

FITOSANITARNA UPRAVA	Broj sistematizovanih radnih mjesta	Broj zaposlenih	Obrazovanje
Direktor	1	1	Dipl. ing. polj.
Pomoćnik direktora	1	0	Dipl. ing. polj.
Sektor za fitosanitarne poslove			
Odsjek zdravstvene zaštite bilja	5	2	Dipl. ing. polj. magistar/bakteriolog
Odsjek za sjeme, sadni materijal, zaštitu biljnih sorti i GMO	5	1	Dipl. ing. polj.
Odsjek za sredstva za zaštitu bilja, sredstva za ishranu bilja i bezbjednost hrane	5	1	Dipl. ing. polj.
UKUPNO	**17**	**5**	

AKTIVNOSTI:

Objavljeni su sljedeći propisi:

- Program fitosanitarnih mjera za 2013.godinu („Sl. list CG", br. 20/13);
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja usvojila Vlada na 49.sjednici od 26.12.2013.godine);
- Pravilnik o uslovima za upis u registar proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Sl. list CG", broj 15/13) u skladu sa Direktivama 92/90/EEC i 93/50/ EEC;
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Sl. list CG", broj 19/13) u skladu sa Direktivama 92/90/EEC i 93/50/ EEC ;
- Pravilnik o dopuni pravilnika o načinu vođenja evidencije o proizvodnji, preradi i prometu bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom („Sl. list CG", broj 39/13);
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za suzbijanje i uništavanje korovske biljke ambrozija – *Ambrosia artemisiifolia* L. (spp.) („Sl. list CG", broj 55/13 od 29.11.2013. god.);
- Pravilnik o uslovima i načinu izdavanja dozvole za unošenje štetnih organizama, bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom za oglede, naučna istraživanja ili za rad u selekciji bilja („Sl. list CG",, broj 55/13 od 29.11.2013. god.);
- Akcioni plan za eradikaciju i suzbijanje crvenog surlaša palmi - *Rhynchophorus ferrugineus* (Oliver) (novembar 2012. do novembra 2015.) („Sl. list CG", br.61/13 od 30.12.2013.);
- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu prostora za skladištenje i promet sredstava za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br. 15/13);
- Program monitoringa rezidua pesticida u hrani i na hrani biljnog i životinjskog porijekla za 2013. godinu ("Sl. list CG" br. 22/13) u skladu sa Celex br. 32011R0788;

- Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br. 24/13) u skladu sa Celex br. 32011R0540;
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o upotrebi sredstava za zaštitu bilja ("Sl. list CG" br.24/13);
- Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla - lisnatom povrću za 2013. godinu ("Sl. list CG" br. 28/13) u skladu sa Celex br. 32006R188;
- Predlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o sredstvima za zaštitu bilja – usvojila Vlada na sjednici 11.07.2013. godine;
- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu kadra i opreme koje treba da ispunjava pravno lice („Sl. list CG“ br. 39/13);
- Pravilnik o obrascu knjige evidencije sjemenskog materijala ("Sl. list CG" br.38/13);
- Pravilnik o načinu vođenja evidencije mješavina i uvezenog sjemenskog materijala ("Sl. list CG" br.38/13).

Pripremljeni nacrti sljedećih pravnih akata:

- Program fitosanitarnih mjera za 2014.godinu;
- Lista aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u sredstvima za zaštitu bilja za 2014;
- Pravilnik o postupku registracije sredstava za zaštitu bilja;
- Pravilnik o bližim uslovima u pogledu prostora za skladištenje i promet sredstava za zaštitu bilja;
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja;
- Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o sredstvima za zaštitu bilja;
- Zakon o bezbjednosti hrane;
- Program monitoringa rezidua pesticida za 2014. godinu;
- Program monitoringa nitrata u hrani biljnog porijekla (lisnato povrće) za 2014. godinu;
- Pravilnik o metodama uzorkovanja za sprovođenje službene kontrole rezidua pesticida u proizvodima i na proizvodima biljnog i životinjskog porijekla;
- Pravilnik o minimalnim uslovima za obavljanje provjera identiteta i zdravstvenog stanja pošiljke bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom koja se unosi iz drugih zemalja, kada se te provjere obavljaju na mjestima koja nijesu mjesta unošenja;
- Pravilnik o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanja borove nematode *Bursaphelenchus xylophilus* (Steiner et Buhrer) Nickle et al.;
- Pravilnik o proizvodnji i stavljanju u promet sjemenskog materijala žita;
- Pravilnik o uslovima koje treba da ispunjava prodajni objekat i skladište;
- Informator za proizvođače, otkupljivače i distributere plodova citrusa i merkantilnog krompira;
- Informator za uvoznike plodova.

Redovne aktivnosti:

- Realizacija Programa fitosanitarnih mjera za 2013.godinu;
- Izrada završnog izvještaja o radu Fitosnitarne uprave za 2012. godinu;
- Implementacija Fito Registra (registrovani proizvođači sjemenskog krompira, uvoznici plodova, skladištari i proizvođači plodova citrusa i merkantilnog krompira);
- Registracija proizvođača, distributera, skladištara i uvoznika bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom kao i proizvođača hrane biljnog projekla na nivou primarne proizvodnje, objekata za proizvodnju i prodaju sjemena, sadnog materijala, pesticida i đubriva, propisivanje fitosanitarnih uslova za uvoz, praćenje prijava proizvodnje i sertifikacija;
- Ukupno sproveden **1291 upravni postupak**;
- Provjera ispunjenosti uslova po javnim ovlašćenjima;
- Prikupljanje podataka o stanju zaliha sredstava za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore;
- Propisivanje fitosanitarnih uslova za uvoz;
- Izdavanje fitosertifikata;
- Registracija objekata za proizvodnju i prodaju sjemena, sadnog materijala, pesticida i đubriva;
- Prikupljanje podataka o stanju zaliha sredstava za zaštitu bilja na teritoriji Crne Gore;
- Aktivnosti na izgradnji, rekonstrukciji i održavanju graničnih prelaza;
- Sastanci sa proizvođačima bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom i NVO-ima;
- Praćenje prijava proizvodnje;
- Obuke fitosanitarnih inspektora i lica odgovornih za zadravlje bilja;
- Davanje mišljenja na izmjene i dopune zakona i drugih akata;
- Ažuriranje web stranice i dr.

Rad u Komisijama za:

- Sprovođenje integrisanog upravljanja granicom;
- Sredstva za zaštitu bilja;
- Ispunjavanje uslova registracije i javnih ovlašćenja;
- Drveni pakovni materijal;
- Odabiranje i priznavanje matičnih stabala koja se koriste kao reprodukcioni materijal za proizvodnju sadnog materijala u voćarstvu;
- Naknadu štete;
- Izradu pravnih akata;
- Internu kontrolu;
- Pregovaračko poglavlje 1 - Slobodno kretanje roba;
- Pregovaračko poglavlje 7 - Pravo intelektualne svojine;
- Pregovaračko poglavlje 11 - Poljoprivreda i ruralni razvoj;
- Pregovaračko poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterinarska i fitosanitarna politika;
- Pregovaračko poglavlje 18 - Statistika;
- Pregovaračko poglavlje 20 - Preduzetništvo i industrijska politika;
- Pregovaračko poglavlje 27 - Životna sredina;
- Pregovaračko poglavlje 28 - Zaštita potrošača.

Međunarodne aktivnosti:

- Realizovan EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Strengthening the administrative capacities of the Phytosanitary Directorate of Montenegro);
- Priprema projekta IPA 2012 – Jačanje sektora bezbjednosti hrane, veterine i fitosanitarnog sektora Crne Gore;
- Učešće u radu Komisije za genetske resurse za hranu i poljoprivredu;
- Učešće u radu Međunarodne konvencije o zaštiti bilja / International Plant Protection Convention (IPPC);
- Regionalna saradnja sa Fitosanitarnim upravama (Fitosanitarna uprava Slovenije, Uprava poljoprivredne i prehrambene industrije – Fitosanitarni sektor – Hrvatske, Uprava poljoprivredne i fitosanitarne inspekcije – Fitosanitarna inspekcija Hrvatske, Uprava za zaštitu bilja Srbije, Fitosanitarna uprava Crne Gore, Uprava BiH za zaštitu zdravlja bilja, Fitosanitarna inspekcija Brčko distrikta BiH);
- U okviru MIDAS projekta – Svjetska banka, utvrđena je komponenta izgradnje i opremanja objekta na graničnom prelazu Luka Bar, za veterinarsku i fitosanitarnu graničnu inspekciju i potpisan ugovor o realizaciji projekta i započeta izgradnja. Vrijednost 300.000 €.

Saradnja sa međunarodnim institucijama iz fitosanitarne oblasti:

- **IPPC** (***International Plant Protection Commision*** – Međunarodna komisija za zaštitu bilja);
- **UPOV** (***International Union for the Protection of New Varieties of Plants*** – Međunarodna Unija za zaštitu biljnih sorti);
- **CEFTA** (***Central European Free Trade Agreement*** – Centralni Evropski Sporazum o Slobodnoj Trgovini);
- **EFSA** (European Food Safety Authority – Evropska agencija za bezbjednost hrane);
- **ECPGR** (***European Cooperative Programme for Plant Genetic Resources*** – Evropski Kooperativni Program za Biljne Genetske Resurse);
- **AEGIS** (***European Genebank Integrated System*** – Evropski Integrisani Sistem Banke Gena);
- **FERA** (***Food and Environment and Research Agency*** – Agencija za hranu i životnu sredinu UK); EK (European Commision – Evropska Komisija);
- **FAO / *The International Treaty on Plant Genetic Resources for Food and Agriculture*** (Međunarodni Ugovor o biljnim genetičkim resursima za hranu i poljoprivredu);
- **TAIEX** (Technical Assistance and Information Exchange – Tehnička asistencija i razmjena informacija) i dr.

Obuke:

- **25.02. – 29.02.2013.** obuka vezana za izradu plana u slučaju iznenadne pojave karantinski štetnog organizma (contigency plan): prstenasta trulež, KCN, smeđa trulež**;** ekspert: Nil Giltrap FERA; učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja, EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

- **04.03. – 08.03.2013.** EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore), obuke na teme:
  - ✓ kontrola na karantinske bolesti-zahtjevi EU legislative (smeđa trulež krompira, prstenasta trulež krompira, rak krompira, KCN);
  - ✓ hitne mjere - zakonski okvir (Potato Spindle tuber viroid /Dickeya / Meloidogine / krompirova zlatica i bolest zebrastog čipsa;
  - ✓ inspekcija (legislativa za uvoz, uzorkovanje),
  - ✓ nadzor (planiranje, uzorkovanje na Dickey-u, KCN, braon i prstenastu trulež, izvještavanje o rezultatima).
  - ✓ Eksperti HU: ***Tamás Székely i Ian Carr***;
  - ✓ Učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja i fitosanitarni inspektori.
- **13.03. – 15.03.2013** obuka na temu priprema Strategije za prenošenje i sprovođenje propisa iz Poglavlja XII EU; TAIEX;
  - ✓ eksperti EK: ***Jean Guégan, V.Aubin***;
  - ✓ učesnici: predstavnici Fitosanitarne uprave, Veterinarske uprave i Ministarstva zdravlja;
- **08.04. – 11.04.2013.** obuka na temu Izrade procedura za sprovođenje posebnih nadzora (surveys), obuka vezana za unos informacija za IPPC sajt i obuka o EU Europhyt sistemu za notifikaciju;
  - ✓ ekspert: ***Peter Reed*** iz Velike Britanije;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **15.04. – 19.04.2013**. obuka na temu Izrade upustva za registraciju proizvođača, prerađivača, uvoznika, distributera i skladištara bilja, biljnih proizvoda i objekata pod nadzorom;
  - ✓ ekspert: ***Tamás Székely*** iz Mađarske u periodu;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **15.04. – 19.04.2013**. obuka na temu Izrade opšteg plana aktivnosti u slučaju pojave karantinski štetnog organizma (Contingency plan);
  - ✓ ekspert: ***Neil Giltrap***;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **15.04. - 18.04.2013.** Regionalna radionica za implementaciju fitosanitarnih standarda u šumarstvu - u organizaciji FAO Regional Office for Europe and Central Asia (REU) i European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO,) u Sarajevu, BIH;
  - ✓ učesnik ispred FU: Maja Petrović, savjetnik za zdravstvenu zaštitu bilja;
- **13.05. – 17.05.2013**. obuka na temu Izrade pravilnika o prenaupućenju pošiljke bilja, pravilnika o fitosanitarnim mjerama za sprječavanje unošenja, širenja i suzbijanje borove nematode Bursaphelenchus xylophilus (Steiner et Buhrer) Nickle et al. i pravilnika o unošenju štetnih organizama u naučne svrhe;
  - ✓ ekspert: ***Zsuzsanna Dancsházy***;

- ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

- **13.05. - 17.05. 2013. EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-0** – obuka na temu Izrade plana aktivnosti u slučaju pojave karantinski štetnih organizama (Contingency plan): *Clavibacter michiganensis* (Smith) Davis et al. ssp. sepedonicus, *Ralstonia solanacearum* (Smith) Yabuuchi et al. i *Anoplophora* spp. kao i opšteg plana vanrednih mjera;
  - ✓ ekspert: ***Neil Giltrap***;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja i fitosanitarni inspektori EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **13.05. - 17.05. 2013**. obuka vezana za razvoj informacionog sistema;
  - ✓ eksperti: ***Gyorgy Pataki (HUN), Sharon Elcock (UK), David Stott (UK);***
  - ✓ učesnici: predstavnici Fitosanitarne uprave; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **13.05. - 17.05. 2013**. pregled uslova Fitosanitarne laboratorije Biotehničkog fakulteta za rad sa karantinski štetnim organizmima radi izvještavanja i davanja preporuka za poboljšanje uslova kako bi bili u skladu sa EU zahtjevima;
  - ✓ ekspert: ***Sam Bishop (Sand Hutton, FERA)***;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja: Tamara Popović, Gordana Fuštić, Maja Petrović i stručnjaci Fitosanitarne laboratorije Biotehničkog fakulteta; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **27.05. - 31.05. 2013.** obuka o sprovođenju akcionog plana u slučaju pojave karantinski štetnog organizma *Rhynchophorus ferrugineus*;
  - ✓ ekspert: ***Eduardo Ucciero*** iz Italije;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja, entomolozi Fitosanitarne laboratorije Biotehničkog fakulteta i fitosanitarni inspektori; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **10.06. - 14. 06. 2013.** izrada priručnika o uzorkovanju prilikom inspekcijskih pregleda;
  - ✓ ekspert: ***Tamas Szeckely*** iz Mađarske (samostalan rad); EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **12.06. - 14.06. 2013.** Bilateralna tehnička pomoć Slovenije u fitosanitarnoj oblasti (Poglavlje 12), a vezano za pregove o pristupanju Crne Gore Evropskoj Uniji;
  - ✓ ekspert ***Vlasta Knapić*** iz Fitosanitarne uprave Slovenije;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja, samostalni savjetnik za pesticide i samostalni savjetnik za sadni materijal;
- **08.07 - 12. 07. 2013.** radionica o šumskim karantinskim štetnim organizmima (*Anoplophora chinensis, Anoplophora glabripennis, Dryocosmos Kuriphilus, Gibberella circinata, Phytophthora ramorum, Phytophthora kernoviae, Bursaphelencus xylophilus i Agrillus planipennis*);

- ✓ eksperti: ***dr Neil Giltrap, FERA, UK Michael Brown, FERA, UK i dr Zsuzsanna Danchazy*** iz Nacionalne kancelarije za bezbjednost hrane Mađarske;
- ✓ učesnici: Fitosanitarni inspektori i samostalni savjetnik za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

- **20.08. - 22. 08. 2013.** Bilateralna tehnička pomoć Slovenije u fitosanitarnoj oblasti (pripremne radnje za ispunjavanje uslova za otvaranje Poglavlja 12 - fitosanitarna politika; revizija nacionalnog programa fitosanitarnih mjera; osvrt na programe nadzora nad štetnim organizmima i nosiocima javnih poslova u ovoj oblasti);
  - ✓ ekspert: ***Vlasta Knapić*** iz Fitosanitarne uprave Slovenije;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici FU;
- **26.08. - 30.08. 2013.** izrada priručnika od strane eksperta: ***Peter Reed*** iz Velike Britanije za inspektore, na sljedeće teme:
  - ✓ Opšti uslovi pri uvozu;
  - ✓ Fitosanitarni pregledi, provjera dokumentacije i identifikacija;
  - ✓ Zdravstveni pregled –opšti;
  - ✓ Pregled bilja (bilje za sadnju);
  - ✓ Pregled proizvoda;
  - ✓ Pregled sjemenskog materijala;
  - ✓ Pregled merkantilnog krompira;
  - ✓ Pregled drvenog materijala za pakovanje;
  - ✓ EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **02.09. - 06.09.2013.** obuka na temu sprovođenja posebnih nadzora radi daljih preporuka;
  - ✓ ekspert: ***Neil Giltrap***;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **16.09. - 20.09.2013.** obuka na temu izrade plana aktivnosti u slučaju pojave karantinski štetnih organizama (Contingency plan);
  - ✓ ekspert: ***dr Neil Giltrap,*** FERA;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **16.09. - 20.09.2013**. priprema za završetak projekta;
  - ✓ ekspert: ***dr Neil Giltrap***, FERA, EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **17.09 - 27.09.2013.** obuka vezana za razvoj informacionog sistema održana,
  - ✓ eksperti: ***David Stott (UK);***
  - ✓ učesnici: direktorka Fitosanitarne uprave, Andreja Boškovic informatičarka, Ivan Marojević; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

- **07.10. - 11.10.2013.** izrada plana aktivnosti u slučaju pojave karantinski štetnih organizama (Contingency plan) *Anoplophora chinensis* (Forster) i *Anoplophora glabripennis*;
  - ✓ ekspert: dr ***Neil Giltrap, FERA***,
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnik za zdravstvenu zaštitu bilja; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **16.08. - 18.08.2013.** Bilateralna tehnička pomoć Slovenije u fitosanitarnoj oblasti **–** priprema nacrta Izmjena i dopuna Zakona o zdravstvenoj zaštiti bilja; predloga pravilnka iz oblasti zdravstvene zaštite bilja i ažuriranje carinske tarife;
  - ✓ ekspert: ***Vlasta Knapić*** iz Fitosanitarne uprave Slovenije;
  - ✓ učesnici: samostalni savjetnici FU;
- **15.01. - 18.01.2103.** ciljevi posjete su: detaljna provjera postojećih crnogorskih metoda kontrole rezidua pesticida, pomoć u pripremi priručnika za kontrolu i monitoring rezidua pesticida u Crnoj Gori. Priprema nacrta novog godišnjeg programa monitoringa pesticida za Crnu Goru, savjetovanje u procesu utvrđivanja MRL za pesticide koji imaju najširu upotrebu u Crnoj Gori i davanje preporuke za moguće dodatne aktivnosti projekta u Odsjeku za zaštitu bilja, sredstava za ishranu bilja i bezbjednost hrane Fitosanitarne uprave Crne Gore.
  - ✓ ekspert: ***Helene Cooke*** Chemicals Regulation Directorate UK; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **21.01 - 25.01.2013**. rad na registraciji sredstava za zaštitu bilja u Crnoj Gori, ekspertska pomoć za izradu pravilnika;
  - ✓ **e**kspert: ***Tracy Roberts,*** Chemicals Regulation Directorate UK; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **02.04. – 05.04.2013.** tokom misije u saradnji sa savjetnicima iz Fitosanitarne uprave date su preporuke za usklađivanje Zakona o sredstvima za zaštitu bilja u skladu sa EU legislativom i razvijen je Pravilnik za registraciju sredstava za zaštitu bilja, kako bi sistem registracije ispunjavao EU standarde. G-đa Roberts se 04.04.2013. godine susrela sa predstavnicima distributera sredstava za zaštitu bilja kako bi bili upoznati sa novim pravilima koja će se primjenjivati usvajanjem izmjena zakona. Takođe date su preporuke za IT softver;
  - ✓ ekspert: ***Tracy Roberts,*** Chemicals Regulation Directorate UK; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore); ;
- **02.04 - 05.04.2013**. na osnovu dokumentacije koja je dostavljena od strane predstavnika Syngente i BASF urađena je probna registracija sa administrativnim osobljem Fitosanitarne uprave i predstavnicima Biotehničkog fakulteta koji su zaduženi za oblast sredstava za zaštitu bilja;
  - ✓ ekspert: ***Tracy Roberts,*** Chemicals Regulation Directorate UK; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **16.06. - 22.06.2013**. studijska posjeta prema prilagođenom programu, kolege iz CRD-a prikazale su sistem rada koji je od velikog značaja za Crnu Goru kada je u pitanju oblast sredstava za zaštitu bilja. Jasan i sveobuhvatan pregled IT sistema predstavljen je uz praktičnu demonstraciju

registracije sredstava za zaštitu bilja, nacionalni sistem i sprovođenje Direktive za održivu upotrebu pesticida, različite kontrole maksimalno dozvoljenih količina rezidua pesticida, kao i najava izmjene zakonodavstva vezane za MRL. Procjena crnogorskog sistema registracije sprovedena je kroz probnu prijavu dobijenu od predstavnika proizvođača pesticida i date su finalne preporuke za izmjene i dopune Zakona o sredstvima za zaštitu bilja. UK eksperti su bili potpuno otvoreni za razgovore o različitim interesnim temama i korisnim savjetima za Crnu Goru u pretprisutnom periodu u EU, predočene su smjernice za dalju saradnju i podršku UK u ovoj oblasti i mogućnost budućih projekata finansiranih od EU. EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

- **03.09. - 05.09.2013**. Organizacija za hranu i poljoprivredu Regionalne kancelarije Ujedinjenih nacija za Evropu i Centralnu Aziju (FAO REU), a u saradnji sa Univerzitetom Sent Istvan, Godollo, Mađarska, organizovala je "Regionalnu radionicu za podizanje svijesti o Integralnoj zaštiti bilja u Istočnoj Evropi" u Mađarskoj gdje su učestvovali i predstavnici Fitosanitarne uprave Crne Gore. Cilj radionice je razmjena iskustava i informacija o konceptu integralne zaštite bilja, promovisanje regionalne saradnje o održivoj poljoprivrednoj proizvodnji kao i identifikovanje nedostataka u pomenutim oblastima;
- **06.10. - 10.10.2013**. Na poziv hemijske kompanije BASF jedne od najznačajnijih proizvođača sredstava za zaštitu bilja u svijetu a čiji se proizvodi nalaze i na tržištu Crne Gore, predstavnici Fitosanitarne uprave su zajedno sa autoritetima koji su nadležni za registraciju pesticida iz zemalja regiona imali radnu posjetu Sjedište kompanije je u *Ludvigshafenu (Njemačka), a istraživački centar u Limburgerhofu*. Cilj posjete je bio prezentacija procesa registracije sredstava za zaštitu bilja u našim zemljama. Ova posjeta je od velikog značaja za formiranje dobrog sistema registracije u Crnoj Gori koji će omogućiti zaštitu domaćih interesa u cilju obezbjeđivanja adekvatnih sredstava za zaštitu bilja na tržištu sa kojima možemo pravilno štititi naše poljoprivredne kulture. Ne manje važno je da se prilikom registracije obezbjedi sistem čijim se uspostavljanjem obezbjeđuje i očuvanje zdravlja ljudi, životinja, bilja i životne sredine;
- **23.10. - 25. 10.2013.** Izrada mape obuka za 2014.godinu - TAIEX Brisel;
- **18.06. - 21.06.2013**. Izrada priručnika za proizvodnju ukrasnog bilja i vinove loze;
  - ✓ ekspert ***Peter Reed***, FERA,
  - ✓ učesnici: Srđan Đukić, samostalni savjetnik za sjeme, sadni materijal i zaštitu biljnih sorti; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);
- **01.10. - 05.10.2013.** obuka o zakonodavstvu prava biljnih sorti i procedure registracije;
  - ✓ ekspert ***Dora Szakalos***, AO, Mađarska;
  - ✓ učesnici: Srđan Đukić, samostalni savjetnik za sjeme, sadni materijal i zaštitu biljnih sorti, Milena Mugoša, Anita Gazivoda kompanija "13 Jul Plantaže", Biljana Vulić, pripravnik u Fitosanitarnoj upravi; EU Twining Project (UK/HUN) ref. No: MN-10-IB-AG-01 (Jačanje administartivnih kapaciteta Fitosanitarne uprave Crne Gore);

Članstvo u međunarodnim organizacijama:

- U avgustu 2009, Crna Gora je postala članica Međunarodne organizacije o zaštiti bilja IPPC (International Plant Protection Organization);
- Poziv za članstvo u EPPO (European and Mediterranean Plant Protection Organization – Evropska i Mediteranska organizacija za zaštitu bilja);
- Rad na članstvu u UPOV-u (International Union for the Protection of New Varieties of Plants – Međunarodna Unija za zaštitu biljnih sorti).

Saradnja:

- Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja; Ministarstvio finansija; Ministarstvo unutrašnjih poslova; Ministarstvo vanjskih poslova i evropskih integracija; Ministarstvo za informaciono društvo; Ministarstvo ekonomije; Ministarstvo zdravlja; Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; Uprava Carina; Uprava za kadrove; Poreska Uprava; Uprava za šume; Uprava za imovinu; Uprava policije; Veterinarska uprava; Biotehnički fakultet; Institut za javno zdravlje; Centar za ekotoksikološka ispitivanja; Agencija za zaštitu životne sredine; Hidrometeorološki zavod; Direkcija za javne nabavke; Državna revizorska institucija; Državni Arhiv; Zavod za statistiku; Privredna komora Crne Gore; Savjetodavna služba za biljnu proizvodnju; Nacionalni savjet za procjenu bezbjednosti hrane; Gradska opština Golubovci; Odbor udruženja špeditera; NVO, mediji i ostalo.

REALIZACIJA PROGRAMA FITOSANITARNIH MJERA:

Programom fitosanitarnih mjera za 2013. godinu („Sl. list Crne Gore“ br. 20/13), Budžetom su bila predviđena sredstva u iznosu od **190.000,00€**.

Tabela 11: U toku 2013. godine za realizaciju ovog programa utrošeno je **101.547,80€.**

Komponenta 1: Program zdravstvene zaštite bilja	Vrijednost €	Potrošeno
1.1 Posebni nadzori nad štetnim organizmima		
1.1.1 Posebni nadzor ***Globodera pallida*** i ***Globodera rostochiensis*** (krompirove cistolike nematode	7.265,70	5.194,80
1.1.2 Posebni nadzor ***Bursaphelenchus xylophilus***	5.265,00	1.053,00
1.1.3 Posebni nadzor ***Meloidogyne chitwoodi*** Golden et all. (all population) i ***Meloidogyne fallax*** Karssen	2.457,00	1.755,00
1.1.4 Posebni nadzor Pepino mosaic virus	2.720,00	0,00
1.1.5 Posebni nadzor Potato spindle tuber viroid	4.788,00	4.788,00
1.1.6 Posebni nadzor ***Synchytrium endobioticum*** (Potato Wart Disease)	2.500,00	2.500,00
1.1.7 Posebni nadzor ***Phytophthora ramorum***	3.500,00	2.900,00
1.1.8 Posebni nadzor ***Gibberella circinata***	2.500,00	2.500,00
1.1.9 Posebni nadzor ***Ralstonia solanacearum*** **i** ***Clavibacter***	13.500,00	13.000,00

michigenensis subsp. sepedonicus		
1.1.10 Posebni nadzor ***Cacoecimorpha pronubana*** i ***Epichoristodes acerbella*** (smotavci karanfila)	2.500,00	2.100,00
1.1.11 Posebni nadzor ***Quadraspidiotus perniciosus***	2.000,00	1.800,00
1.1.12 Posebni nadzor ***Diabrotica virgifera***	2.500,00	2.170,00
1.1.13 Posebni nadzor ***Dryocosmus kuriphilus***	2.000,00	1.700,00
1.1.14 Posebni nadzor ***Rhynchophorus ferrugineus***	1.500,00	1.500,00
1.1.15 Posebni nadzor ***Anoplophora chinensis***	2.000,00	1.400,00
1.1.16 Posebni nadzor ***Bemisia tabaci***	4.500,00	3.820,00
1.1.17 Posebni nadzor ***Epitrix cucumeris, Epitrix similaris, Epitrix subcrinita, Epitrix tuberis***	2.000,00	1.200,00
1.1.18 Posebni nadzor *Erwinia amylovora*	2.000,00	2.000,00
1.2 Stalni nadzori nad štetnim organizmima		
1.2.1 Stalni nadzor ***Bactrocera oleae*** (muva masline)	5.000,00	4.930,00
1.2.2 Stalni nadzor ***Ceratitis capitata*** (voćna muva)	4.000,00	3.600,00
1.2.3 Stalni nadzor cikade vinove loze prenosioci fitoplazmi	4.000,00	3.500,00
1.2.4 Stalni nadzor u cilju spriječavanja najezde biljnih štetočina	3.000,00	2.370,00
1.2.5 Stalni nadzor ***Tuta absoluta***	1.500,00	1.350,00
1.2.6 Stalni nadzor invazivnih vrste insekata u plastenicima	3.000,00	2.600,00
1.2.7 Stalni nadzor korovske biljke ***Ambrosia artemisifolia*** L. (spp)	2.500,00	1.800,00
1.2.8 Laboratorijske analize zdravstvenog stanja različitih biljnih vrsta	1.000,00	0,00
1.3 Hitne fitosanitarne mjere i naknada šteta	**12.839,30**	
Komponenta 2: Program praćenja sradstava za zaštitu i ishranu bilja i bezbjednost hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	**50.015.00**	
2.1 Monitoring rezidua pesticida u hrani biljnog i životinjskog porijekla	10.000,00	9.996,00
2.2 Monitoring nitrata u hrani biljnog porijekla	1.500,00	1.500,00
2.3 Monitoring zemljišta kao objekta za proizvodnju hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.050,00	464,10
2.4 Program zaštite voća i povrća sa monitoringom rezidua pesticida	5.590,00	2.137,00
2.5 Program zaštite povrtarskih kultura u zaštićenom prostoru sa monitoringom rezidua	6.989,00	2.700,00
2.6 Program edukacije lica odgovornih za promet i upotrebu sredstava za zaštitu bilja	5.000,00	2.300,00
2.7 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za zaštitu bilja;	2.400,00	0,00
2.8 Izrada stručne osnove za načela dobre poljoprivredne prakse za sredstva za ishranu bilja	2.400,00	0,00
2.9 Hitne mjere u oblasti bezbjednosti hrane biljnog porijekla na nivou primarne proizvodnje	8.086,00	721,80
Komponenta 3: Program kontrolnih ispitivanja sjemenske	**33.650,00**	

proizvodnje i biljni genetički resursi		
3.1 Sjemenska proizvodnja krompira	20.300,00	20.300,00
3.2 Sjemenska proizvodnja žita	3.850,00	1.960,00
3.3 Program biljnih genetičkih resursa	5.500,00	450,00
3.4 Mjere u oblasti GMO	4.000,00	0,00
Komponenta 4: Tehnička i administrativna podrška implementaciji Programa	**4.000.00**	

IZVJEŠTAJ O RADU UPRAVE ZA VODE ZA 2013. GODINU

U 2013. godini, Uprava za vode sprovela je sljedeće aktivnosti:

- Uprava za vode postupak izdavanja vodnih akata sprovodi primjenom Zakona kojim je uređen opšti upravni postupak i po zahtjevima na osnovu ispunjenosti uslova za izdavanje vodnih akata, radi obezbjeđenja jedinstvenog vodnog režima, integralnog upravljanja i pravilnog pristupa vodama, kojim se utvrđuju uslovi i način ostvarivanja prava na vodu. U 2013. godini, shodno Zakonu o vodama („Službeni list CG“, br.27/07, 32/11, 47/11) izdata su sljedeća vodna akta: 36 rješenja za utvrđivanje vodnih uslova, 39 rješenja za vodnu saglasnost i 3 rješenja za vodnu dozvolu.

- Shodno Zakonu o finansiranju upravljanja vodama („Službeni list CG“, br.65/08, 74/10, 40/11), vodne naknade plaćaju se po osnovu privremenog obračuna, u toku obračunskog perioda i konačnog obračuna, po isteku obračunskog perioda. Obračunski period za plaćanje vodnih naknada je jedna kaledarska godina.

  U 2013. godini, istekom obračunskog perioda, izvršen je konačan obračun vodnih naknada za 2012. godinu u iznosu od 2.197.065,41€, od čega je prihod po osnovu, konačnog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja za 2012. godinu 224.537,25€, prihod po osnovu konačnog

obračuna naknade za korišćenje voda za 2012. godinu 1.884.423,71€ i prihod po osnovu konačnog obračuna koncesione naknade za izvađeni materijal iz vodotoka za 2012. godinu 88.104,45€.

Shodno odredbama Zakona o finansiranju upravljanja vodama izvršen je i privremeni obračun vodnih naknada za 2013. godinu, u toku obračunskog perioda, u iznosu od 2.164.022,02€, od čega je prihod po osnovu, privremenog obračuna naknade za zaštitu voda od zagađivanja za 2013. godinu 233.743,28€ i privremenog obračuna naknade za korišćenje voda za 2013. godinu 1.930.278,74€, od čega je 79.543,90€-privremeni obračun koncesione naknade za korišćenje voda za potrebe flaširanja vode u komercijalne svrhe. Naknadu po osnovu privremenog obračuna, obveznik plaća u jednakim mjesečnim iznosima, najkasnije do 20-tog u mjesecu za prethodni mjesec.

Međutim, istekom obračunskog perioda, Uprava za vode je u obavezi da donese rješenja o konačnom obračunu iznosa vodnih naknada za 2013. godinu, u skladu sa Zakonom o finansiranju upravljanja vodama, tj. najkasnije do 1. marta tekuće godine. Obveznici plaćanja vodnih naknada dužni su dostaviti ovom organu za obračun vodne naknadne godišnje izvještaje o ukupnim količinama zahvaćene, iskorišćene, isporučene, flaširane vode, proizvedene električne energije na pragu elektrane, ispuštene otpadne vode, izvađenog materijala iz vodotoka itd., najkasnije do 31. januara tekuće za prethodnu godinu.
Finansijska sredstva od naknada pripadaju Budžetu Crne Gore i Budžetima lokalnih samouprava na čijim teritorijama se nalaze vode, vodno dobro, vodni objekti i sistemi koji se koriste ili zagađuju vode recipijenta, u srazmjeri 30% : 70%. Sredstva koja pripadaju Budžetu Crne Gore 30% koriste se prema Programu koji donosi Vlada Crne Gore, a koji se odnose na upravne i stručne poslove u upravljanju vodama, uređenje i korišćenje voda, zaštitu voda od zagađivanja, uređenje vodotoka, zaštitu od štetnog dejstva voda i druge poslove u upravljanju vodama, u skladu sa Zakonom.

- Uprava za vode, kao nadležni organ za praćenje realizacije ugovorenih obaveza iz oblasti voda, pokrenula je i jedan postupak raskida ugovora o koncesiji za flaširanje vode u komercijalne svrhe.

  U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore broj:06-112/3 od 31. januara 2013. godine, Uprava za vode dostavila je pismeni raskid Ugovora o prenošenju prava korišćenja dijela voda sa izvorišta „Veliki Maljen", u Gornjoj Bukovici kod Šavnika broj: 327/99-0501-3275 od 26.08.1999. godine, koncesionaru „Sports Man-First Production" d.o.o. Šavnik (akt broj:11/13-0101-175 od 04.03.2013.godine).

- Na osnovu člana 53 Zakona o koncesijama („Službeni list CG", br.8/09) i člana 26 i 27 Ugovora o koncesiji za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak), Vlada Crne Gore donijela je sljedeće Odluke o raskidu ugovora o koncesiji, i to:
  - ✓ Odluku o raskidu ugovora o koncesiji za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak), na lokaciji „Radovina" (u dužini od 300m, sa lijeve, desne obale i korita vodotoka, MZ Lješkopolje), vodotok Morača, Glavni grad Podgorica, broj: 08-2676/4 od 28. novembra 2013. godine („Sl. list CG", br. 60/2013, od 27. decembra 2013. godine).
  - ✓ Odluku o raskidu ugovora o koncesiji za eksploataciju rječnih nanosa (šljunak i pijesak), na lokaciji „Muljage" (uzvodno od lokacije Best Blok (Muljage), u dužini od 200m, sa desne obale i korita vodotoka, MZ Donja Gorica), vodotok Morača, Glavni grad Podgorica, broj:

08-2072/3 od 12. septembra 2013.godine („Sl. list CG“, br.52/2013, od 8. novembra 2013.godine).

- U skladu sa odredbama Zakona o javnim nabavkama („Službeni list CG“, broj 42/11), Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja za potrebe Uprave za vode pokrenulo je postupak i raspisalo sljedeće javne pozive:
  - ✓ Izrada Elaborata o preispitivanju Vodne osnove Crne Gore, br. Poziva 11/13;
  - ✓ Izrada Plana upravljanja Jadranskim i Crnomorskim slivom i prikupljanje podloga, br. Poziva 12/13;
  - ✓ Hidrogeološki istražni radovi na području Podgorice, Cetinja i Danilovgrada, br. Poziva 13/13.

  Za izradu Plana upravljanja Jadranskim i Crnomorskim slivom i prikupljanje podloga nije dostavljena nijedna ponuda, te je u skladu sa članom 105 Zakona o javnim nabavkama donijeta je Odluka o obustavljanju postupka javne nabavke. Međutim, postupak javne nabavke se obustavio Odlukom i za Pozive br. 11/13 i 13/13, iz razloga prestanka potrebe za predmetnim javnim nabavkama.

- Na osnovu zahtjeva Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja i drugih institucija, Uprava za vode je izradila 47 stručnih Mišljenja na prostorno-plansku dokumentaciju i druga strateška dokumenta, studije i projekte.

- Uprava za vode je uspješno sprovela aktivnosti iz prve godine IPA projekta **„Through Geographic Information System Towards Better Cross Border Flood Risk Management in the Lim River Basin“.** Sredstva su opredijeljena iz IPA-fondova Evropske unije Cross-border programme Serbia-Montenegro. Uprava za vode je aplicirala za projekat u saradnji sa partnerom "Srbija Vode". Ugovor sa Delegacijom Evropske Unije potpisan je 16.10.2012. godine u trajanju od dvije godine.

  Ukupna vrijednost Projekta iznosi 229.500,00 €, u čemu Crna Gora učestvuje sa 20%.

  U 2013. godini sprovedene su sljedeće aktivnosti:

  - ✓ **Prijepolje, Srbija, 14 – 15. Mart, 2013., Uvodna Radionica**

  Na početku implementacije projekta organizovana je uvodna radionica i prezentacija Akcionog plana s ciljem da upozna sve zainteresovane strane sa zadacima i ciljevima Projekta, kao i sa koracima koji će biti preduzeti u naredna 24 mjeseca. Na radionicu su pozvani, pored članova projektnog tima iz Uprave za vode i Srbija vode, predstavnici sedam ciljnih opština (Priboj, Prijepolje, Sjenica, Plav, Andrijevica, Berane i Bijelo Polje), hidrometeorološke službe obije zemlje, Agencije za zastitu životne sredine, predstavnici tehničkog sekretarijata programa prekogranične saradnje Srbije - Crna Gora, predstavnici UNDP Crna Gora i dr.

  - ✓ **Istraživanje podloga u slivu rijeke Lim**

  U ovom procesu je analizirano i opisano prošlo i sadašnje stanje zaštite od poplava u Crnoj Gori (institucionalni i zakonodavni okvir u Crnoj Gori, prirodni uslovi u slivu Lima, poplave sa posljedicama , uticaj na privredu i društvo u slivu rijeke Lim, šta je učinjeno do sada - projekti,

dokumentacija i dostupnost podataka). U toku sprovođenja aktivnosti radni tim je kontaktirao institucije, čiji rad dotiče predmetnu problematiku (Uprava za nekretnine Crne Gore, Hidrometeorološki zavod Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine Crne Gore, Sektor za vanredne situacije Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore, Sektor za hidrogeologiju Geološkog zavoda, Sekcija za GIS u UNDP Crna Gora). Za bolju saradnju sa lokalnom samoupravom u slivu rijeke Lim, uspostavljeni su kontakti sa predstavnicima opština Plav, Andrijevica , Berane i Bijelo Polje .
Urađena je detaljna analiza karata sliva rijeke Lim , uključujući i analizu raspoloživih podataka (alfanumerički, vektorski i rasterski) hidroloških i meteoroloških dokumenata , itd. Osnovni set podataka je završen . Ovi podaci će , kada se digitalizuju, postati osnova za formiranje baze podataka u GIS-u za sliv rijeke Lim.
Ovaj proces je rezultirao izradu ***Studije o Planu upravljanja u slivu rijek Lim*** na teritoriji Crne Gore.

- ✓ Konverzija postojećih podataka u GIS oblik , u cilju pripreme osnovne baze za izradu mapa rizika od poplava za crnogorski dio sliva rijeke Lim, je počela 13. septembra 2013. Pored konverzije (skeniranje, geoferenciranje, digitalizacija), kreiraće se početni model podataka. Nakon konverzije i unošenja u model, može da se vršiti usklađivanje podataka sa Studijom o Planu upravljanja u slivu rijeke Lim.
- ✓ Uprava za vode je uz učešće zajedničkog Tehničkog Sekretarijata IPA-Programa prekogranične saradnje sprovela tender za nabavku GIS softvera.
- ✓ Uprava za vode je uz učešće zajedničkog Tehničkog Sekretarijata IPA- Programa prekogranične saradnje sprovela tender za nabavku hardvera u skladu sa planom nabavki.
- ✓ U periodu od 16-20 septembra 2013. godine u prostorijama Uprava za vode sproveden je trening za osnovnu obuku za rad u ArcGIS softveru. Pored članova projektnog tima obuku su prošli i zaposleni iz drugih relevantnih institucija iz oblasti voda u Crnog Gori, Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Hidrometeorološki zavod Crne Gore, Agencija za zaštitu životne sredine, JP Geološki zavod Crne Gore. Rezultat aktivnosti je 10 obučenih ljudi za rad u ArcGIS softveru.
- ✓ U periodu od 25-29 novembra 2013. godine, Uprava za vode sprovela je obuku za napredni trening za rad u ArcGIS softveru u prostorijama Uprave za vode. Pored članova projektnog tima obuku su prošli i zaposleni iz drugih relevantnih institucija iz oblasti voda u Crnog Gori: Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja, Hidrometeoroloski zavod Crne Gore, Agencija za zastitu životne sredine, JP Geološki zavod Crne Gore.

Za Projekat dalje predstoji uspostavljanje GIS-baze podataka o prostoru sliva Lima i rizicima od poplava, izrada geoportala i upoznavanje stručne i lokalne javnosti sa postignutim rezultatima.

Uprava za vode je takođe uključena u međunarodnu saradnju za Integralno upravljanje šireg basena Drima (2008. godina) kroz potpisivanje Memoranduma o saradnji 25. novembra 2011. godine. Ovim memorandumom država Crna Gora, Grčka, Albanija, Makedonija i Kosovo su posvetili pažnju promovisanju zajedničke akcije za koordinirano integralno upravljanje zajedničkim vodnim resursima u širem basenu Drima, radi zaštite i popravljanja ekosistema, kao i promociju održivog razvoja u Drimskom slivu.

- ✓ **U 2013. godini najznačajnije aktivnosti u tom pravcu su:**

Učestvovanje na osmom sastanku Srž grupe u Tirani 28. maja 2013. godine na kojem je pripremljen izvještaj za Prvi sastanak predstavnika država potpisnica. Takođe, isti su se uključili u Pripremnu fazu projekta GEF podrške „Omogućavanje Prekogranične saradnje i Integralno upravljanje vodnim resursima u širem basenu Drima**”.** Ministri i pomoćnici ministara odgovornih za upravljanje vodnim resursima i životne sredine, pet država potpisnica Memoranduma o razumijevanju, na prvom sastanku, u skladu sa članom 6. istog, razmotrili su napredak u sprovođenju Memoranduma. Ustanovljeno je da je uspostavljanje institucionalnog okvira za sprovođenje Memoranduma, odnosno Srž grupe, njegovih radnih grupa i stručnog sekretarijata, značajan korak ka postizanju ciljeva Memoranduma. Isti su priznali i cijenili podršku Ekonomske komisije Ujedinjenih nacija za Evropu (UNECE), Vlada Švedske, Austrije, Njemačke i Finske, kao i podršku Globalnog partnerstva za vode Mediterana (GVP - Med), koji služi kao Sekretarijat Drin Core grupe, u olakšavanju povećane saradnje među stranama . Usvojen je nacrt Akcionog plana za sprovođenje Memoranduma. Takođe, traženo je od GVP - Med i UNECE da istražuju mogućnosti za pružanje pomoći za proširenje aktivnosti projekta od strane međunarodnih donatora i organizacija, a posebno od IPA fondova. Evropska komisija je pozvana da postane punopravni član Srž grupe.

Učestvovanje na devetom sastanku Srž grupe u Tirani 10 decembra 2013. godine. Na ovom sastanku je zatraženo od Sekretarijata Srž grupe i UNECE-a da nastave sa naporima da sarađuju sa Agencijom za međunarodnu saradnju Švedske (SIDA), sa ciljem da ista podrži sprovođenje Memoranduma kroz davanje podrške za rad Srž grupe i njenih stručnih radnih grupa, za implementaciju aktivnosti uključenih u GEF projekat "Omogućavanje Prekogranične saradnje i integrisanog upravljanja vodnim resursima u proširenom bazenu Drima", takođe i na Kosovu, razvoj plana za upravljanje rečnim podslivom Bijelog Drima na Kosovu, kao i razvoj plana za upravljanje podslivom Skadarskog jezera i rijeke Bojane u Crnoj Gori . Uloženi trud treba da bude u skladu sa nacrt projektom Sekretarijata UNECE i predat kod SIDA . Napori takođe treba da budu u skladu sa tekućim aktivnostima priobalnih zemalja u slivovi ma, kao što su priprema Plana upravljanja slivom rijeke za vodna tijela Drima u Albaniji i priprema Strategije o vodama na Kosovu. U tom smislu, traženo je od Sekretarijata Srž grupe i UNECE da organizuju sastanke sa kancelarijama SIDA u Tirani, Prištini i Podgorici. Srž grupa je u principu usvojila nacrt Okvira strateških rezultata (OSR) GEF projekta, predstavljen od strane Sekretarijata. Upravljanje poplavama treba da adresira GEF projekat. Pilot aktivnosti u podslivu Ohridskog jezera koji bi mogli biti korisni za bilo koji od sljedećih oblasti : ublažavanje poljoprivrednog zagađenja, upravljanje poplavama, turizma/sportskog ribolova. Proces Memoranduma za održivo upravljanje Drimskog basena će biti od sad pa na dalje pod nazivom "DRIN corda" i pod nazivom "Koordinirana akcija za održivu budućnost ". Izabran je i logo Drin Corde i pripremljen izvještaj za Prvi sastanak predstavnika država potpisnica.

Učestvovanje na Konferenciji zainteresovanih strana za Integralno upravljanje rječnim slivom Drima održano u Tirani 10. i 11. decembra 2013. godine. Na konferenciji su predstavljene aktivnosti za sprovođenje Memoranduma i promovisana je koordinacija djelovanja - kroz razmjenu mišljenja i informacija među zainteresovanim stranama, kako na nacionalnom tako i na međunarodnom nivou, kao i procesi i projekti realizovani u slivu Drima i njegovim pod -slivovima. Olakšana je saradnja među nacionalnim i regionalnim akterima , u vezi razvojnih pitanja na upravljanju zaštićenim područjima, praćenju i sprovođenju Evropske okvirne Directive o vodama.

Budžetom Crne Gore za 2013.godinu, Upravi za vode odobrena su sredstva u iznosu od 268.037,51€, i to:

- ✓ 95.037,51€ za opšte prihode koji se odnosi na zarade, materijalne troškove, opremu i ostalo i
- ✓ 173.000,00€ za namjenska sredstva.

Na predlog Uprave za vode, shodno Zakonu o finansiranju upravljanja vodama, Vlada Crne Gore, donijela je Program upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2013. godinu, za finansiranje obaveza i potreba za upravljanje vodnim resursima, u iznosu od 173.000,00€.

Programom su u okviru sredstava obuhvaćene aktivnosti u oblasti upravljanja vodama, zaštiti od voda i efikasnijem korišćenju voda, u sljedećim iznosima:

- ✓ Za izradu planske i projektne dokumentacije u oblasti upravljanja vodnim resursima Programom upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2013. godinu predviđena su sredstva u iznosu od 118.000,00€, od čega za učešće u izradi planova upravljanja Jadranskim i Crnomorskim slivom i prikupljanje podloga 20.000,00€, učešće i stručna podrška u izradi Projekta geografskog informacionog sistema (GIS) površinskih i podzemnih voda 35.000,00€, regulaciju vodotoka od interesa za državu (hitne interventne mjere) 36.000,00€, preispitivanje Vodne osnove Crne Gore 15.000,00€ i za učešće u izradi plana upravljanja toka rijeke Morače 12.000,00€.

Sredstva u iznosu od 104.000,00€ utrošena su za sljedeće aktivnosti:

- ✓ 33.000,00€ za isplatu sredstava fizičkim licima koja su angažovana na Projektu "Geografski informacioni sistem prema boljem prekograničnom upravljanju poplavama u slivu Lima", shodno Ugovorima o poslovno-tehničkoj saradnji;
- ✓ 4.200,00€ za čišćenje korita rijeke Sitnice, Opština Podgorica;
- ✓ 2.000,00€ za nabavku podloga za Vodoprivrednu osnovu Crne Gore;
- ✓ 14.000,00€ preduzeću „Božović" d.o.o. iz Nikšića, za izvođenje radova na vodovodnoj mreži Kokorin-Prekornica, Opština Cetinje;
- ✓ 20.000,00€ Opštini Andrijevica, za izgradnju obaloutvrde na rijeci Lim (Jošanica-Ramin lom);
- ✓ 5.000,00€ Opštini Nikšić, za čišćenje korita rijeke Zete;
- ✓ 5.000,00€ Opštini Danilovgrad, za čišćenje korita rijeke Zete;
- ✓ 2.200,00€ za čišćenje rijeke u Župi Nikšićkoj-Miolje Polje, Opština Nikšić;
- ✓ 6.700,00€ za čišćenje rijeke Lim u Srđevcu, Opština Bijelo Polje.

Ostatak sredstava u iznosu od 14.000,00€ preusmjeren je za podršku projektima vodosnabdijevanja u bezvodnim područjima 4.000,00€ i 10.000,00€ za funkcionisanje Programa-jačanje administrativnih i materijalnih kapaciteta.

Za podršku projektima vodosnabdijevanja u bezvodnim područjima Programom upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2013. godinu predviđena su sredstva u iznosu od 40.000,00€ i to za hidrogeološke istražne radove, učešće u izgradnji objekata vodosnabdijevanja u bezvodnim područjima i obezbjeđenje dodatnih količina vode u sušnom periodu auto-cistijernama.

Sredstva za podršku projektima vodosnabdijevanja u bezvodnim područjima, u iznosu od 44.000,00€ utrošena su (4.000,00€ je preusmjereno sa stavke–izrada planske i projektne dokumentacije) za sljedeće namjene:

- ✓ 16.000,00€ za učešće u izgradnji vodoprivrednih objekata, i to: 4.200,00€ (Nikšić), 3.400,00€ (Danilovgrad), 2.800,00€ (Podgorica), 3.400,00€ (Cetinje), 2.200,00€ (Žabljak);
- ✓ 12.000,00€ za radove na mjerenju vodnog potencijala u periodu april-novembar 2013. godine, na lokalitetima: Skadarsko jezero, Morača, Ribnica, Cijevna, Sušica, Sitnica i Bojana;
- ✓ 6.000,00€ Prijestonici Cetinje, pomoć u rješavanju vodosnabdijevanja;
- ✓ 10.000,00€ MZ Kočani, Opština Nikšić, učešće u istražnim radovima za izgradnju fabrike vode.

Sredstva neophodna za funkcionisanje programa predviđena su Programom upotrebe sredstava za upravljanje vodnim resursima za 2013. godinu u iznosu od 15.000,00€. Međutim, ovdje je izvršena izmjena namjene korišćenja sredstava i utrošena su u iznosu od 25.000,00€ (sredstva su preusmjerena sa stavke – izrada planske i projektne dokumentacije u iznosu od 10.000,00€) za jačanje administrativnih i materijalnih kapaciteta.
Sredstva su usmjerena, za: izradu dokumenata koja zahtijevaju obezbjeđenje potrebnih podloga i elemenata neophodnih za njihovu izradu, prikupljanje, arhiviranje i sređivanje dokumentacione osnove, odnosno projektne dokumentacije neophodne za izradu planova upravljanja i regulacionih radova.

IZVJEŠTAJ O RADU AGENCIJE ZA DUVAN

I Aktivnosti na sprovođenju Zakona o duvanu u dijelu izdavanja odobrenja (licenci)

U periodu 01.01-31.12.2013. godine Agencija za duvan donijela je 806 rješenja, koja se odnose, kako na klijente koji traže produženje odobrenja/licence za obavljanje određenih djelatnosti propisanih Zakonom o duvanu, tako i na nove klijente koji tek započinju obavljanje ovih djelatnosti. Svi zahtjevi koji su podnešeni tokom 2013. godine su riješeni.

Naredni pregled pokazuje broj donesenih rješenja po vrstama djelatnosti, i to, za:

- ✓ obavljanje uvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 2,
- ✓ obavljanje prometa na veliko duvanskim proizvodima: 1,
- ✓ obavljanje izvoza duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 3,
- ✓ obavljanje prometa na malo duvanskim proizvodima: 770 (od čega 220 za nove maloprodajne objekte, a 550 za produženje odobrenja),
- ✓ upis u registar uvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 2,

- ✓ upis u registar trgovaca na veliko duvanskim proizvodima: 1,
- ✓ upis u registar izvoznika duvana, obrađenog duvana i duvanskih proizvoda: 3,
- ✓ uspis u registar o markama duvanskih proizvoda: 24.

Planirani budžet Agencije za duvan u 2013. godini iznosio je 81.257,75€. Na sredstva za finansiranje bruto zarada i doprinosa na teret poslodavca, kao i ostalih ličnih primanja zaposlenih u Agenciji otpada 48.332,75€, dok se ostatak sredstava u iznosu od 32.925,00€, odnosio na namjenska sredstva, tj. sredstva za finansiranje tekućih rashoda Agencije, što je veoma restriktivno. Ista su utrošena u iznosu od 31.340,50 €, odnosno realizovana su sa 95,19%.

Tabela 12: Prihodi koje je Agencija za duvan ostvarila po osnovu primjene Zakona o duvanu u 2013.godini

Ostvareni prihodi Agencije za duvan:	**01.01-31.12.2013. godine**
Od izdatih odobrenja za obavljanje prometa na veliko duvanskim proizvodima	206.632,03 €
Od izdatih odobrenja za obavljanje prometa na malo duvanskim proizvodima	79.445,00 €
Od administrativnih taksi	6.224,00 €
UKUPNO uplaćeno u Budžet CG	**292.301,03 €**

Prethodni pregled pokazuje da je, Agencija za duvan, kroz obavljanje svoje djelatnosti u 2013. godini, ostvarila prihode Budžetu Crne Gore u ukupnom iznosu od 292.301,03€. Oni su devetostruko veći od planiranih tekućih rashoda Agencije za duvan, koji su joj odobreni kao potrošačkoj jedinici Budžeta u 2013. godini (32.925,00 €).

II Aktivnosti na sprovođenju Zakona o duvanu u dijelu praćenja stanja na tržištu duvanskih proizvoda

S obzirom da je jedna od osnovnih nadležnosti Agencije za duvan praćenje stanja na tržištu duvanskih proizvoda, u nastavku su date osnovne karakteristike tržišta cigareta u 2013. godini.

Uvozom cigareta i ostalih duvanskih proizvoda, u posmatranom periodu, bavile su se kompanije koje su dobile od Agencije za duvan licencu, i to:

- ➢ „Rokšped" DOO, Podgorica;
- ➢ „Bar-Kod" DOO, Podgorica;
- ➢ „Philip Morris Montenegro" DOO, Podgorica;
- ➢ „Europrogres Montenegro" DOO, Podgorica;
- ➢ „Direktna trgovina MNE" DOO, Podgorica;
- ➢ „Neregelia" DOO,Podgorica i
- ➢ „Julieta Montenegro" DOO, Budva.

Ove kompanije, istovremeno, imaju licencu od Agencije da obavljaju i promet na veliko duvanskim proizvodima. Pored navedenih, za obavljanje prometa na veliko duvanskim proizvodima, licencu posjeduju još dvije kompanije - domaći proizvođači cigareta, i to:

- „Duvanski kombinat”AD u stečaju, Podgorica, i
- „Montenegro duvan comerc“ DOO, Mojkovac.

Promet cigareta legalnim kanalima, prema podacima registrovanih trgovaca na veliko duvanskim proizvodima, bio je za 2013. godinu nešto manji u odnosu na 2012. godinu. U ukupnoj prodaji cigareta, dominantna je prodaja uvoznih cigareta, sa učešćem od 97%. Tržišno učešće cigareta iz domaće proizvodnje iznosilo je svega 3%. Lidersku poziciju u prometu cigareta ima „Rokšped” DOO, sa učešćem od oko 50% u prodaji uvoznih cigareta. Na crnogorskom tržištu legalno se prodaju cigarete od 14 proizvođača cigareta, od čega je 12 inostranih. Proizvodni program Philip Morris-a je najzastupljeniji (37 brendova cigareta), sa tržišnim učešćem od 34%, slijedi Fabrika duvana Sarajevo sa učešćem od 18%; Tvornica duvana Rovinj sa učešćem od oko 12% itd.

Agencija za duvan vodi i Registar o robnim markama duvanskih proizvoda, prema kome, u 2013. godini, ima registrovanih 206 brendova cigareta (u 2005. godini svega 35; u 2012. godini 191 brendova). Domaćih brendova cigareta je bilo ukupno 13. Novoupisanih brendova cigareta u 2013. godini bilo je 15.

U 2013. godini najprodavanija cigareta je bila Code blue (proizvođač: Fabrika duvana Sarajevo), uvoznika i trgovca na veliko „Rokšped” DOO, sa tržišnim učešćem od 7,34%, a čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,30€. Slijedi Drina denifine (proizvođač: Fabrika duvana Sarajevo), uvoznika i trgovca na veliko „Rokšped” DOO, sa tržišnim učešćem od 6,80%, čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,30€, zatim Karelia slims (proizvođač: Karelia tobacco, Grčka), uvoznika i trgovca na veliko „Bar-Kod” DOO, sa tržišnim učešćem od 3,34%, čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,70€. Od domaćih cigareta, u 2013. godini, najprodavaniji je bio Monte crni (proizvođač: „Montenegro tobacco company” D.O.O., Mojkovac) sa tržišnim učešćem od 1,09%, a čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,20€. Slijede: Point 85's (proizvođač: „Duvanski kombinat”AD u stečaju, Podgorica), sa tržišnim učešćem od 0,50%, a čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,10€; Lovćen crveni (proizvođač: „Duvanski kombinat”AD u stečaju Podgorica), sa tržišnim učešćem od 0,37%, čija je maloprodajna cijena po paklici iznosila 1,20€.

U Agenciji za duvan se prati i prodaja cigareta po cjenovnim kategorijama. Najprodavanija cjenovna kategorija cigareta u 2013. godini iznosila je 1,30 € po paklici, sa tržišnim učešćem od 23% u ukupnom obimu prodaje cigareta (u ovoj cjenovnoj kategoriji ukupno ima 26 brendova cigareta). Navedena aktivnost utvrđivanja ove kategorije predstavlja zakonsku obavezu Agencije, shodno Zakonu o akcizama, a ista se koristi za određivanje minimalne akcize na cigarete, za proizvođače i uvoznike duvanskih proizvoda, radi zaštite i stabilnosti budžetskih prihoda.

Kada je u pitanju akcizna politika u oblasti duvanskih proizvoda, namjera Vlade usmjerena je na povećanje akciznih stopa do nivoa u Evropskoj uniji, uz poštovanje dinamike postepenog usklađivanja (povećanja) akciznih stopa, kako bi se vodilo računa o stabilnosti tržišta i regionalnom aspektu usklađenosti. Shodno tome, avgusta 2013. godine Zakonom o akcizama povećane su akcizne stope na cigarete, što je uslovilo i rast cijena cigareta na tržištu, zavisno od poslovnih politika pojedinačnih proizvođača, odnosno uvoznika. Povećanje akciznih stopa nesumnjivo dovodi i do povećanja akciznih prihoda, koji iz godine u godinu bilježe određeni rast.

Agencija za duvan, osim prihoda koje ostvaruje u skladu sa Zakonom o duvanu, doprinosi indirektno, prihodima Budžeta Crne Gore, po osnovu akciza, carina i PDV plaćenih na ostvareni promet cigareta i ostalih duvanskih proizvoda legalnim kanalima.

Tabela 13: Uplaćeni javni prihodi po osnovu prodaje duvanskih proizvoda (cigarete i dr.) u Budžet Crne Gore za 2013. godinu

Uplaćeni prihodi po osnovu:	**01.01-31.12.2013. godine**
Carina	1.020306,47 €
PDV	10.523488,87 €
Akciza	47.519737,01 €
UKUPNO	**59.063532,35 €**

Navedeni prihodi od oko 60 mil €, zajedno sa onima po osnovu primjene Zakona o duvanu (300.000€), čine respektabilan nivo budžetskih prihoda koji je Agencija ostvarila sa svega tri visokostručna službenika (i dva srednjoškolca). Prihodi su mogli biti i veći da se jedan dio prometa cigareta ne odvija na crnom tržištu.

Usled visokog učešća sive ekonomije u ukupnoj, Vlada Crne Gore je početkom 2013. godine formirala Radnu grupu za predlaganje seta mjera za suzbijanje sive ekonomije, čiji je član i direktorica Agencije za duvan. Kako je evidentno prisustvo prodaje cigareta ilegalnim kanalima, Agencija za duvan je izradila Akcioni plan mjera na suzbijanju ilegalne prodaje cigareta, sa utvrđenim rokovima i postavljenim ciljevima. Ukoliko nadležni organi, koji su članovi radnog tima za suzbijanje sive ekonomije u prometu cigareta, postignu punu međusobnu saradnju, inteziviraju svoj rad, te djeluju sinhronizovano, prodaja u sivoj zoni mogla bi biti svedena na minimum. Time bi se, istovremeno, ostvarili veći budžetski prihodi po osnovu akciza, carina i PDV-a, na sve vrste duvanskih proizvoda.

III Međunarodne i ostale aktivnosti

- Shodno Vladinoj odluci iz 2012. godine o uspostavljanju strukture za pregovore o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji, službenici Agencije za duvan, kao članovi Radne grupe za pripremu pregovora o pristupanju Crne Gore Evropskoj uniji za pregovaračko poglavlje 16 - Porezi, prisustvovali su eksplanatornom sastanku vezanom za analitički pregled Evropske unije u ovoj oblasti, koji se održao početkom aprila 2013. godine, u Briselu. Tom prilikom prezentovana je kodifikovana Direktiva Savjeta 2011/64/EU o strukturi i stopama akciznih dažbina za prerađeni duvan. Na narednom, bilateralnom sastanku, koji se održao krajem aprila, prezentovana je usklađenost nacionalnog pravnog okvira u ovoj oblasti sa pravnom tekovinom Evropske unije. U Izvještaju o analitičkom pregledu usklađenosti zakonodavstva Crne Gore u ovom poglavlju, konstatovano je da se i dalje mora vršiti usklađivanje sa pomenutom direktivom u dijelu dužine cigareta, dok se tek očekuje usklađivanje akciznih stopa na cigarete do nivoa u Evropskoj uniji. Izrađena je i Pregovaračka pozicija Crne Gore za ovo poglavlje, čije se razmatranje i usvajanje od strane Vlade očekuje tokom 2014. godine, nakon čega će doći i do otvaranja poglavlja 16 - Porezi.

- Povodom usvajanja Protokola o nezakonitoj trgovini duvanskim proizvodima (međunarodnog ugovora proisteklog iz Okvirne konvencije o kontroli duvana Svjetske zdravstvene organizacije, FCTC WHO), od strane Konferencije, 12. novembra 2012. godine u Seulu (Republika Koreja), Agencija za duvan je inicirala prema Vladi proceduru za potpisivanje Protokola, što je rezultiralo prihvatanjem od strane Vlade početkom maja 2013. godine. Nakon toga uslijedilo je i potpisivanje Protokola o nezakonitoj trgovini duvanskim proizvodima, od strane stalnog predstavnika Crne Gore pri Ujedinjenim nacijama, 1. jula, u Njujorku.
- Agencija za duvan je u prethodnom periodu pružala stručnu pomoć konzorcijumu firmi (koga čine Partner Company iz Danilovgrada, užički Primat i budvanski Jaz Express) koji je bio jedini zainteresovan na tenderu za privatizaciju ili djelimičnu dokapitalizaciju Novog duvanskog kombinata. Međutim, tenderska komisija za prodaju Novog duvanskog kombinata odbila je zahtjev konzorcijuma da mu se i treći put prolongira rok za uplatu 7,1 miliona eura za akcije i predložila Savjetu za privatizaciju da poništi taj tender. Ovim je, još jednom, usporen proces privatizacije DKP a i revitalizacija u sektoru proizvodnje duvana u Crnoj Gori.

Osim navedenog, izrađeni su i mnogi drugi dokumenti za potrebe resornog ministarstva, kao i drugih državnih organa, i to:

- Predlog Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Agencije za duvan, organa uprave u sastavu Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Vodič za pristup informacijama u posjedu Agencije za duvan koji je objavljen na web stranici Agencije;
- Izvještaj o saradnji Agencije za duvan sa nevladinim organizacijama tokom 2012. godine;
- Godišnji finansijski izvještaji (Izvještaj o realizaciji programskog budžeta Agencije za duvan sa detaljnim prikazom aktivnosti u 2012. godini, Izvještaj o neizmirenim obavezama, Izvještaj o novčanim tokovima, Izjava o načinu utroška sredstava nakon isteka fiskalne godine, Izjava o načinu utroška sredstava tekuće budžetske rezerve) za dva izvještajna perioda: od 01.01-30.06.2012. godine i od 01.07-31.12.2012.godine;
- Plan javnih nabavki Agencije za duvan za 2013. godinu;
- Izvještaj o javnim nabavkama Agencije za 2012. godinu;
- Izvještaj o radu Agencije za 2012. godinu;
- Program rada Agencije za duvan za 2013. godinu;
- Popis osnovnih sredstava, materijala i sitnog inventara, Agencije za duvan, na dan 31.12.2012. godine;
- Razne informacije na zahtjev NVO sektora;
- Kvartalni finansijski izvještaji Agencije za duvan za 2013. godinu: Izvještaj o novčanim tokovima i Izvještaj o neizmirenim obavezama;
- Saradnja sa Ministarstvom finansija u dijelu pružanja neophodnih informacija/podataka o stanju na tržištu duvanskih proizvoda, u cilju vođenja adekvatne akcizne politike na

duvanske proizvode, prilikom izrade izmjena i dopuna Zakona o akcizama, koji je stupio na snagu u avgustu 2013. godine;

- Vođenje cjenovnika maloprodajnih cijena cigareta, objavljenih u Službenom listu CG;
- Participiranje u finansiranju medijske kampanje pod nazivom:"Na sva zvona siva zvona", po zaključku Komisije za suzbijanje sive ekonomije;
- Izvještaj o saradnji sa nevladinim organizacijama za prvo polugodište 2013. godine;
- Izrada prijedloga programskog budžeta Agencije za duvan za 2014. godinu, kao integralnog dijela budžeta Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja;
- Proračun iznosa najpopularnije cijene cigareta u 2013. godini, koja se koristi za utvrđivanje minimalne akcize na cigarete za narednu godinu, shodno Uredbi o načinu i postupku utvrđivanja iznosa najpopularnije cijene cigareta („Sl.list CG „br. 30/09);
- Saradnja sa Ministarstvom finansija na izradi Uredbe o načinu i postupku utvrđivanja iznosa prosječno ponderisane maloprodajne cijene cigareta, koja će se koristi za utvrđivanje visine minimalne akcize za cigarete, počev od februara 2014. godine;

IV Pricipi u radu Agencije za duvan

U ostvarivanju svih svojih nadležnosti, Agencija će se u svom radu rukovoditi sljedećim principima, i to:

- ✓ transparentnosti (javnost, dostupnost propisa, informacije o aktivnostima);
- ✓ efikasnosti;
- ✓ preventivnosti;
- ✓ istovjetnosti pravila i procedura;
- ✓ kreativnosti;
- ✓ nediskriminacija po bilo kom osnovu;
- ✓ dosljednosti, samostalnosti i odgovornosti.

Očekuje se da će upravo ovi postulati kojima će se Agencija za duvan rukovoditi u radu, i u budućem periodu, doprinijeti stvaranju povoljnijeg poslovnog ambijenta.